

ROMAAN

No 21

SISU:

- K. Mikszáth'i; Wana kelm.
H. v. Meerheimb: Mina ütlen ei!
Gilbert H. Ber: Elu wõi surm.
K. Aben: Süda raske.
Prosper Merimée: Karl XI. nägemus.
C. Flatschlen: Mitte wäsida!
Andres Silla: Imelugu.
Joseph Roth: Ajakirjanikud.
K. Tetmajer: Kohus.
Hans Bachwitz: Mälestuspäew.
Serbia wanadsõnad.
C. Wells: Mees, kes maakerast läbi kukkus.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "A RENG"
TALLINN. 1924. III. AASTA KÄIK.

Kindmõistatus

Nr. 21 (63).

Kõneldakse, et ühe inglise purjelaewa wraki peal, mille meeskonda kuulus 15 inglasi ja 15 neegert, oli tarwis joogiwee- ja toidutagawara lõpukorrale jõudmisel poolt meeskonda üle parda merde heita, mida otsustati liisu läbi teha.

Kapten, kes ise inglane, tahtis oma rahwusest mehi päästa, kuid ilma näilse peetusega. Liisk pidi lugemise läbi sündima. Tema seadis kogu meeskonna neli ritta, et igakord üheksas mees järjekorras lugedes neeger oli ja kõik 15 inglasi elusse jäiwad.

Kuidas oli meeskonna järjekord?

Meeskonna järjekorda seadmiseks on kõige kohasem wõtta tuletikud ja ja asetada — ühed wäawel allapoole, mis tähendaks ühest rahwusest mehi ja teised ümberpöörduks.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 1. detsembrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 24. — jõulunumbris.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1.) Lauakell 2.) Anna Haawa — Greeka muinaskangelased; 3.) Ed. Börnhöhe. — Tasuja.

„Romaani“ talitus.

N. B. Eksituste ärahoidmiseks palub talitus saata igat mõistatuse lahendust eraldi lehe peal nime ja aadressiga ja ei mitte mitu lahendust ühe lehe peal.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 18 (60)

on järgmine:

5	6	3	2
3	2	5	6
2	3	6	5
6	5	2	3

Numbrid nõndawiisi rutudesse paigutatud annawad igatpidi kokkuarwates ühesuuruse summa — 16.

Õigeld seletusi saatsid:

Tallinnast: Tiiu Ahwen, R. Allimann, Ada Alberg, Alice Ansmann, Heinrich Esion, E. Emann, Rita Jürgens, Ella Jung, Lolo Juuse, A. Kaarik, Karl Kuusmann, B. Karlson, August Kaar, Edgar Kilp, Karl Kukk, E. Kurfeldt, Gustaw Kiwisaun, W. Kukk, W. Kuldwer, Alfred Leemann, I. Laredei, W.

Loomann, R. Laut, Senta Lepmann, Wally Lüdig, A. Loginowa, Erich Hiiob, F. Moormann, Ada Munna, E. Martin, H. Masing, Anette Milkop, Ernst Neumann, H. Näks, M. Preast, Oskar Pesmann, W. Pichelstein, Arthur Poomann, Alex. Rudnik, Olga Riesenkaupf, H. Sander, E. Salum, Sinaida Sahapura, A. Stern, Karl Tenso, Herbert Tamberg, Ernst Tobber, Eduard Trilk, E. Taks,

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimise hinnad:		Kuulutuste hinnad:	
Aastas (24 nr.nr.) M. 750.—	Tolmetaja: P. Grünfeldt.	1/1 lehekülge M. 3.500.—	1/4 lehekülge M. 900.—
1/2 " (12 nr.nr.) " 400.—	Wäljaandja: R. o. ü. „Areng“	1/2 lehekülge „ 1.750.—	1/8 " " 450.—
1/4 " (6 nr.nr.) " 225.—	Talluse aadress:	1/3 " " 1.200.—	1/16 " " 225.—
1 kuus (2 nr.nr.) " 80.—	Tallinn, Müürivahe tän. 16		
Affinumber " 40.—	(üks D. Laenukanga majas).		
	Telefon 12-53.		
			Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 21

III aastakäik.

1924

Wana felm.

Ungari kirjaniku Kálmán Mikszáth'i romaan.

3

„Ta läks esimesele woorimeeste selfutokohale, ja nagu Jumal neile, kellele ta raha jagab, ka tarust annab, nii tuli temalegi hea mõte.“

„Het, woorimees, kas tunnete Budapesti pandimaja?“

„Tunnen; sõidan sinna sagedamini kui kirjuse.“

„Siis käime nad kõik reast läbi.“

„Nad sõitsid juba tund aega, ilma et Laszlo õiget oleks leidnud.“

„Jutufas woorimees tundis temas õige pea ära wäikelinnalase ja hakkas asja põhjalikumalt uurima.“

„Kas Teid pandiwõtja pettis, noorherra?“

„Laszlo raputas pead.“

„Kas panite midagi panti?“

„Laszlo noogutas pead.“

„Siis kaotasite pandisebeli ära?“

„Ei, see on mul alles.“

„Noh, sebeli peal seisab ju firma nimi ja aadress ülewal.“

„Laszlo lõi enesele otja ette.“

„Selle peale ma ei mõtelnud,“ ütles ta kollast sebelit ühes rahaga wälja wõttes.“

„On kohe näha, et Teie Budapestist pärit ei ole,“ naeris woorimees. „Sitt peab mõndagi teadma, kui tahetaks läbi saada.“

„Mõne minuti järele leidsid nad nüüd õige äri ja ka õige marjanalse, ja Laszlo kohmas kohe oma paki järele.“

„Nii ruttu see ei lähe,“ hüüdis wanaeit üles karates, kui Laszlo tahtis lahtuda. „Wäitse jootraha pean ma ka saama.“

„Noormees andis talle ühe kulbne.“

„Siis läskis ta woorimeest „Walgesse Gunti“ sõtta, kus ta perenaisele eila litig wähe maksnud. Teel ostis ta omale lülusepatööriksid, wõttis wõdrastemajas toa ja awas kasti.“

„Suff tegi talle kõfist muret, sest ta oli täpselt tema luku sarnane. Aga ta kurbus kadus filmapilt, kui ta kaane awas ja kasti sifu nägi. Ta ei tahtnud usaldada oma filmi, waid uskus, et wiibib „Tuhat ja ühe 00“ muinasmaal, sest kasti oli ääreni täis kallid asju, kuldkette, smaragde, rubiine, topaase, pärlitaelaeheteid, kõrwarõngaid, kullast raamatukaant, hõbe-ja kulbpeekrid jne., jne., jne.“

„Laszlo kohkus kõfse seda warandust nähes. Mis pidi ta nendega tegema?“

„Kui ruttu leidis ta selle peale wastuse oma südames. Ta tahtis ühe puust kastikesse osta ja kõik selle waranduse saata Sulhomi Marie Inokayle. Kuldas wõis neiu selle üle rõõmu tunda, ennast peogeldada ja pead mureda, kes talle kõik need asjad saatis! Tema peale ta muidugi ei tulnud. Kui ilus wõis see aga olla, kui kaua aastate pärast mil nad ju wanaks jäid, ta Mariale pital talwedhtul wõis jutustada, kuidas ta kõik need warandused kord oli saanud!“

Nii unistas Saszlo ja unustas selle juures aga eine, kuni lõunakell helises ja ta alla läks söögisaali, kus perenaine ta vastu võttis toreda söömaajaga, mille eest ta tarvitses maksta ainult 15 kreutzerit, sest kellele Jumal raha annab, sellele annab ta ka õnne.

Pärast lõunat ostis ta kohe puulastikese, pakkis asjad sinna sisse ja läks postile.

* * *

Kolm päeva hiljem juhtus Su'homis selle tagajärjel kummaline lugu.

Just sel hommikul tuli wana Bor'y lossi herrale, kellele ta tunnusele raha kätte annud, arwet ette panema ja seletust andma. Ta oli ehteasjad kahelsale mitmesugusele kullasjepale ära müünud, teiste seas kolmele Wiini firmale, sest ka sinna reisis wana kelm ja seadis selle järele kofu oma kuluarwe.

Ta jättis nimekirja herrale, kes selle sisse ka pilgu heitis, kuid oma tuntud kergemeelsusega kohe leppis, niipea kui ta kats kolm asja oli läbi waadanud.

Kuldpokaal	2000 kuldnat. "
Wana emaljeeritud kett	2000 "
Eht pärlkett	2000 "
Brilliant kõwarõngad	500 "
Hooletult wiskas ta nimekirja lauale.	

"Mistarmis ennast wihastada! Wõln selle asja ju mõni teineford ette wõtta."

"Aga teda waewas südameunnistus perekonna waranduse raiiskamise pärast, ja sellepärast ei tohtinud ta asjasse sãwineda. Kõige parem oli asja peale mitte mõelda, waid kõike muret wahuweinisse uputada.

"Sei, Baptist, too pudel Cliquot, aga ruttul!"

Pärast lõunat istus ta oma kõrge abikaasa ja tütre seltsis werandal, kui posteljon Mariale ühe paki tõi.

"Mis ja oled enesele tellinud, laps?" küsis parun.

"Ei midagi, papa. Uwa fina pakk oma taskunoaga."

Parun awas paki ja hüüdis imestades:

"Berekonna ehted, kuidas on see võimalik?!"

Haige proua, kes kõrwuni watti pakitud, fordas mastlikult:

"Meie ehted? Ah, mis ja räägid!"

"Jumala eest, on!" ägas parun, "Smelik juhul! Kõik on siin. Arusaamatu!"

Ta lahmatas nagu keegi, kes tonti näeb, ja hakkas ehteasju üsikut oma haigele abikaasale sülle tõstma. See lobas asju wõriseses ja õnnelik naeratus mängis ta huu'te ümber. Ta rõõmustas nende üle kut laps.

Maria imestas selle üle.

"Kus need ehteasjad siis olid?" küsis ta.

Parun ja paruniproua waatasid ükskstele otsa; siis lõi paruniproua filmad maha ja wakis, kuna parun ütles:

"Saatsime nad Budapesti kullasjepa juure."

"Ja see pidi nad küll tagasi saatma, papa? Miks ja sellest siis aru ei saa?"

"Sina oled eesel, tütrekene. Ma ei saanud asju ühele firmale, waid mitmele, sest pokaalid liustas üks ja kaelahteid teine; üks ei teadnud, et neid teise käes ka oli, ja nüüd tulewad nad ühises kastis ühe aadressi all tagasi, ilma et ükski firma teadis, et meil selle nimeline tütar on."

Nüüd imestas ka Maria.

"See on wõimata!"

"Noh, näed nüüd!"

"Kas on kaafas kiri, mis seletust wõiks anda?" küsis paruniproua.

"Ei ole," ütles Snofay kasti läbi otsides.

"On Budapestist saadetud, ja see on kõik."

"Wahest teab Bor'y midagi?"

"Ei usu. Just tema seletused teewadki asja arusaamatuks. Aga mis me tühja pead murrame. Ehted on siin, ja asi tahe.

"Maria, ole nii hea, too mulle minu rohi."

Tütar pidi lahuma, et paruniproua oma pahu mõtteid parunile wõis awaldada.

"Ma kardan, Gottfried, et me neid asju enestele ei tohi jätta."

"Muidugi, Franziska, selle peale pole ma mõelnudki. Oleme saanud nende eest raha, järelikult pole nad enam meie omad, kuigi me nad õwawasti ära andsime."

"Kas usud ka, et Bor'y meid ka nendega pettis?"

"Wistist; wãhemalt ei käinud ta õigel teel, sest õigel teel imet ei sünni. Wistist järgneb sellele loole seletus; usun' et siin peidus on eraforraline pettus, millest eraforralised keerulised teliwad."

"Kas ei oleks see wõimalik," arwas paruniproua, "et Bor'y mõnele meie tuttawale ehteasjade müügist teatas ja et see, niipea kui Bor'y tagasi sõitis, asjad ära ostis ja meie tütrele kingituselks saatis?"

"No muidugi," naeris Snofay pilkawalt, "omad ja romaani kirjutajad leiawad ikka heameelega niisuguseid lugusid. Mõni hertsog wõi warjatud kuningas, kes preiki peale filmad heidab! Oh Franziska, niisuguseid tuttawaid meil enam ei ole!"

Misjugsusel kombel nad asja ka seletada katjusid, asi jõi mõistatuslikuks. Nad lootsid, et aeg arutust annab, aga ajal polnud selleks nõhtawasti wãhematti lusti.

Mõni aeg hiljem lastis Diszony woormeeste kaudu Sulyonis ütelda, küsitagu Sasz-

loft wõi Borly't järele, miks poisß niikaua kodus wiibib. Tema tulgu oma rohelise põlle alla jälle tagasi; nüüd olla ta juba küllalt sõdunud ja puhunud. Zinimesed wastasid Disznosyle, et poisßi kodus ei olla, sest keegi ei ole teda näinud, ja lubasid selle üle wanaga rääkida.

Nii jõudis sõnum poisßi kadumiseft woortimeeste kaudu kohale, nagu kõit kohale jõuab, ainult mitte õigel teel.

Borly lehitas seda kuuldes õlgu ja lastis Disznosyle ütelda, et poisßi Sulyonis ei ole, et ta seal polegi käinud ja et tont teab, kus ta wiibib.

Mõni aeg ei otsitudki teda. Wilets raha ei kao. Aga poisß ei ilmunud ja wanal ei olnud kibedal tööajal aega linna minna, kuni ta wiimaks lähemal laadal Disznosy juure läks ja temalt küsis, mis asi selle poisßiga dieti on?

„Ta on kaduma läinud, herra walitseja,“ ütles lufusepp pühalikult. „Oh, misõugune waim tal oli!“

„Kuidas ta dieti kadus?“

„Ütles, et lähed nelipühiks Sulhoni.“

„Kus, seal ta ei käinud. Kas ta midagi muud ei ütelnud?“

„Ei.“

„Oli ta kurb?“

„Kõik lufusepad on kurbad, see tand oli enne sõdmist.“

„Mina ei saa aru, kuhu ta kadus,“ ütles wana Borly otsaestist kibrutades. „Kas Te midagi ei kuulnud?“

„Ei.“

„Mis peab nüüd tegema?“

Herra Disznosy mõttes järele. Oli näha, kuidas ta wäike peaju töötas, sest suured hiigitilgad ilmusid ta otsaestile.

„Wahest mõiks teda trummipõrinal wälja kuulutada,“ ütles ta wiimaks lohmetult.

„Numalus,“ wastas Borly. „Mina poja-poeg ei ole ju mõni mops wõi kulsõrmus, mida wõib leida! Küll ta juba nähtawale tuleb, kui tahab. Jätame asja aja selgitada.“

Lufusepp sattus ärewusse

„Noh, kuulge, herra walitseja, Teie olete tõesti paha inimene. Teised leinawad oma lammastki enam kui Teie oma poja-poega, kes kui tubli poisß oli. See on jumalawallatus, herra walitseja!“

Wana walitseja naeratas targa mehe satuuriliku rahuga; selles peitus midagi dämoollikku ja tagasilükkawat, aga ka midagi patriarchi majesteetlikusest ja jõust.

„Õlge rahulik,“ wastas ta lihtsalt, „minu wanaisasüda tunneks seda, kui poisß õnnetu oleks.“

Disznosy pööras talle põlglikult sela.

„Sinu süda,“ ümises ta: „susi sõõgu sinu südame!“

Sellepipärast imponeeris temale walitseja, kui ta, weel kord ümber pöördes, temale läwelt weel ütles:

„Noored inimesed on täis seletamata wigurid. Lasz'o pole harilik hing, sellepärast läib ta ebaharilikku teed, sellepärast ei leia ma teda, sellepärast on asjata waew teda otsida. Punkt. Jumalaga, herra Disznosy!“

Pikkamisi lagunes ümbruses jutt laiali, et Lasz'o Borly olla kaduma läinud. Nägiti enesetapumiseft, põhjendades seda sellega, et poisß sellepärast õnnetu olnud, et wanaisa teda lufusepaks tahtnud õpetada. Siis räägiti, et n'itlejaks hakanud. Keegi tohtis teda Szegedini üleastumisel näinudki olla. Teised ütlesid, ta läinud rööwliste hulka ja teha nüüd Krudy sellis hirmsaid tegusid. Ehk ta küll enne aus ja tubli poisß olnud!

„Siegi parunit humitas asi.“

„On see tõsi,“ küsis ta kord Borlyt, et Teie poja-poeg lufusepa juurest on plehtu pannud?“

„Paraku jah.“

„Südameta tegu oli see, et teda lufusepaks saama sundisite.“

„Tahtsin ainult head, armuline herra!“

„Poisß oli tubli loomuga, meeldis mullegi,“ jatkas parun. „Wõrblestin teda tihti oma poja-ga ja soowisin, et see Lasz'o sarnane oleks.“

„Oh, noor herra on palju peenem ja suurtsugusem,“ ütles Borly. „Hoopis teisest ollusest Reid et wõi ühe hingetõmbusega nimetada.“

„Do jah, Paul on ilus poisß, aga pehme. Lasz'os oli midagi kõwa, midagi eriti gentlemantlikku; ta oli piisut meelik, aga ta polnud ilma suurtsugu olesuta. Mulle tuli ilka meele,“ ütles ta proua poole pöördes, „et ka Stephan Szechenyi omas lapseas nitsugune wõis olla. Jah, piisut meelikolek on karakteri lill. Paistab päike, siis awanewad lillelehed; tuleb mari, siis närtswad nad. Teerööwlist wõib soodsatel tingimustel kergesti kindral saada. Poisßi oleks pidanud professorid kaswatama, nii et meelikust last oleks wõõrdunud, aga ei oleks tohtinud anda meistri juure, kus ta nüsi meelikust õppis.“

„Ma ei jõudnud kaht poisßi ülikooli saata,“ ütles Borly.

„Tühi jutt,“ naeris parun, kes harwa nii heas tujus oli kui praegu; „kas arwate mind eeslikis, Borly, mis?“

„Oh herra!“

„Minge ometi. Teie arwate kõiki suurtsugu herrasid eeslitateks. Et me peegli ees juustseid lammime, siis mõllete: „Teil on juustseid, aga

peaaju Teil pole!" Aga meil on ka mõistust." — Sellejuures klummitse parun Borlyt ühkiilmil: „Kas Te usute, et mina ei tea, et rikas mees olete.“

„Mina?“

„Et Teil raha on Bosonzi, Miskolczy ja Erlau hoiukassas? Teie kogute kui mesilased, olete usin kui mesilased, aga Te olete neist targem. Sest mesilased panewad oma mee ühte hunnikusse ja sügijel tuleb nende isand ja võtab selle sealt wälja. Teie kogute kolme, nelja kohta ja ma pean Teie põhjustest lugu. Mesilane kogub mett lilledest ja ei tarwitse sellest waitida. Teie ei kogu lilledest, aga sellest teemast ei taha ma rääkida, sest ma lammin oma juukseid peegli ees. Usun, Te saate minust aru. Sellegipärast oleksite pidanud poisi ülikooli panna ja Teie süü on see, kui ta patuteele sattus.“

Wana walitseja punastas kõrwuni, kuid sellegipärast naeratas ta pilkawalt ja üleolewalt.

„Kord näitab ennast minu õige hing, usuge, armuline herra, Teie saate mind lord weel mu õigel kujul näha.“

„Näeksin Teid juba nüüd nii, kui ma filmi kinni ei hoiaks,“ wastas Inofay terawalt. „Aga ma ei taha Teid kinni pidada, sest ma tean, et Teil palju tööd on.“

Miisuguseid juhtumisi tuli, eriti wiimase ajal, tihti ette. Paruni närwe erutasid tulewad ja minewad lohtupristawid — ta sai erutatus. Waejus ajab oma waod mitte ainult näole, waid ka südamesse. Siledus kaob ja isegi kumbed muutuwad karedaks. Ta nimetas nii tihti walitseja äri, et wiimaks selle peale hakkas waatama kui oma waranduse hawitaja peale. Tema oma kergemeelsus ilmus kui lahjuta kõrwalasi ilka harmemini ta südame-tunnistuse näitelawale. Aga seda kiiremini ligines draama lõpulik areng.

Sellegipärast ei suutnud ta Borlyst lahti lüüa; ta ei osanud ilma temata elada. Igaft hädast oli wanamees ta wiimaks ilka weel wälja aidanud. Suures hädas oskas ta isegi kiwidest raha teha. Parun wõrdles teda tihti jumaliku saatusega, eriti nüüd, mil waejus iga päewaga raswas.

Kui wiimne gulden oli wälja antud, kui wiletsus ja puudus ju uksest sisse hirwitask ja enam mingisugust allikat teada ei olnud, lõi wanamees ilka weel midagi esile.

Tema olef pojapoja wastu wihaastas Inofay, eriti sel ajal, kui Laszlo kadus. Iga päew tekkisid kuulujutud, aga tött ei teadnud keegi. Ainult parunest, kes pärast ema terweks-jaamist kloostriksse tagasi läks, aimas wähest seda, kui ta üldse weel selle waele poisi peale mõtles.

Aga nii suur kui maailm ka on, mitte nõpudelgi ei lähe seal kaduma, ja nõnda jõudis ka töde, mis ilka walest aeglasem on, Sulhomi: et Laszlo Budapestis hujaariks olla hakanud ja Mailandis teeninwat. Johann Börös, keegi korporal külast, teatas sellest kirjas oma kallimale, Judithhile, juure lisades, et Laszlo ilus poiss olla, keda kõik neiud filmadega wahtiwat.

Nagu kuletuli lendas teatus kirjast, mis notaarius Judithhile ette luges ja laiali laotas, külast läbi.

„Nii siis hakkas Borly sõjameheks,“ ütles ta. „Seal otsitakse tal walgegi filmist wälja.“

Näete nüüd, kuhu kurjus inimese wiib, sest wistiski astus ta selle sammule wihas selle üle, et teda sunniti lutsusepaks hakkama.“

Sellest tekkis suur kõmu; Sulhomi neiud tegid sellest isegi laule, milles lastsid Laszlot oma walu kurta.

Wahetajal tuli Itaaliaga tõesti sõda, aga see oli ainult kõrwalepõõd; pea ekspeditooni sünnitas Preissi kuningas.

Meile, ungarlastele, oli see üks kõik; sõda, mil paha lõppu ei wõinud olla, sest kahtlemata pidi sakslane lüüa saama, kas meie omad wõi teised. Warem muidugi, kui meie omad lüüa said.

Sulhomis läks see ilma igasuguse ärewuseta mööda. Ühel esmaspäewal aga õitisi parun Bagaschy neljahobuse tõllas linnast oma mõisa tagasi ja peatas Sulhomi lossi ees. Siis ta enam ei saanud, sest üks oli lukus, ja nii põrutask ta paruni aknale, mis weel walgustatud oli.

Inofay, kes parajasti üht Prantsuse romaani luges, kargas woodist wälja, lahmas rewolwri ja kienask:

„Kes seal on? Mis ta tahab?“

„Mina olen see, Bagaschy. Toon suure uudise.“

„Mis on sündinud?“

„Oleme lööbud. Austrial on ots. Meie sõjawägi põgenes Röniggrätz juures.“

„Selle eest olgu ta Issanda nimel kiidetud!“ wastas Inofay palwelkult.

See oli ilus maailm; esimene kerge hinge-tõmbus, nagu oleks senine elu olnud ainult unenägu.

Dodati kaotatud lahingu kohta ühkiilmisjalist teateid. Wiinis teati enam. Seal waadati, misugusel kombel lapsed külades tühjade waatide wastu trommeldasid. Sellele külale anti hirmutegew tähendus, sest ta teatas, et kõige terawamaid mõdu ei tehta mitte Solingeni terasest, waid rahwa armastusest.

Sulhomil oli ise oma naljamäng.

Siin ja seal nuttis mõni wana emakene pingil, mis müüri ääres illeatikeses seisis. See tähendas, et kufagil kangel mõni poisik langes. Walitseja wõi parun lugesid seda mõnest lehest. Paljud said haawu, langesid põgenedes ja nendegi pärast wälisesid kodus perekonnad. Kulid sõuri kirjad ja kirjaostajad lugesid neid kaewu juures wõi elumajas ette, kuhu suur hull inimest kofku woolas. Need kirjad olid humitawamad ja ilusamad kui ajaleheteated. Ehot Pana oli pidanud kufagil Määrimal jurema ja ka Johann Bördz sai surma ning ei kirjutanud oma Judithile enam.

Mis aga sündis walitseja Saszloga?

Stephan Rasi teatas oma wanematele, et Saszlo ühes eelwahtide wahelises wõitluses kuus itallast maha nottinud ja sellejuures nii suurt julgust näidanud, et ertshertsog Albrecht teda teisel hommikul kogu sõjawäe ees kiinud ja leitnandiks ülendanud.

"Teate, armsad wanemad, herra on põrgust herra. Raamatuteft saadud tarkusega jõutakse igal pool kangelaste kui meie waesed jõuame, kui me wapruses ta kas wõi lõhkeme."

Seda teatust tõendas ajaleht, kus pealkirjal "Uhe Ungari sõduri waprus" Saszlo Borly kangelastegu kirjeldati.

Parun ise wiis lehe wanale Borlyle kogu. Kuid walitseja perenaine ütles, et walitsejat kogu ei olla.

"Kus ta siis on?"

"Ma kutsun ta siia," wastas naine.

"Ütelge ainult, kus ta on, ma lähen ise ta juure."

"Koerte juures."

Wanamees wiibis oma loomade halgetoas ja käsitas seal üleswäänatud warrutatel ja ette seatud põlled nende hulgas, nende haawu asjatundlikult läbi waadates ja kinni sidudes. Parun ulatas talle rõõmuga lehe.

"Eugege, mis Teie pojapoeg on teinud?"

"Olen juba lugenud," wastas wanamees ütskoitjelt.

"Ja ütlete seda nii tuimalt? See on ju suur asi; poisil tulewik on seega kindel. Temast saab midagi."

"Sellepärast, et ta inimest tappis?" küsis walitseja pilkawalt.

"Olete hulluks läinud?"

Wanamees kehitas õlgu.

"Kuuete inimesele on kerge poole tunni jooksul sada haawa löüa, aga raske, armuline herra, on ainult haawa parandada. Seda Bundast rawitsen ma nüüd juba kaks kuud, ja ifka weel walutab ta jalga."

Ta kummardas koera juure:

"Eks ole tõsi, Bundasekene, mu waene koer, haaw teeb ifka weel walu?"

Parun raputas pead ja teatas abitaasale, millise õrnusega wanamees koeri rawitsawat, ja et ta pojapoja üle wähematki rõõmu ei näi tundwat, kes kuus inimest maha löi.

"Wahest on tal ometi süda rinnus," wastas haige paruniproua.

"Kurad on tal rinnas, aga mitte süda," hüüdis parun. "Wagatseja on ta, muud midagi, nagu see wanade patuste ja galant naiste juures harilikult nii on, et nad elu lõpul harkawad piiblit lugema ja kolblust jutlustama. Ühesõnaga, nad wõtawad enesele wiisiks Sumalat petta selle eest, et nad kord küllalt inimeste wastu pattu tegid."

* * *

Sas zloft sai siis ohwitser, aga sellega polnud ta õnn weel lõpnud. Wähehest ja ta oma teadetest saadi weel järgmist teada.

Ertshertsog löi ühel päewal Mantuas, Minzlo pahema kalda ligidal, oma laagri üles ja asus ühesse talumajasse elama. Maakoht oli lõuna poole lage, kuid põhja poolt oli ta mägine ja metsaga kaetud.

Teisel ööl, kui kogu laager juba uinus, tuli ertshertsogile, kel wähe und oli, meele märskes õhus weel lähikest jalutuskaiku teha ja eelwahte rewideerida.

Saadetud abjutandist, sammus ta suurest magawast laagrist läbi. Minult siin ja seal wilkus pimebas weel mõni laagrituli nagu kassifilm. Uhe niisuguse juures märkas ta üht üksikut husaari ohwitseri, kes puu najal nõjatas.

Ta pööras sammud meelega tema poole, uudishimulik olles, mis leitnant weel ei maganud ja mida ta wõhtis.

See nägi ertshertsogi tulekut ja andis au, ja kuna tuli ta nagu walgustas, tundis ertshertsog temas ära Saszlo Borly, kelle ta mõni päew warem oli leitnandiks ülendanud.

"Teie ei maga weel, herra leitnant?"

"Ei, kõrgus."

"Kas märkate midagi?"

"Jah, kõrgus, ja pidasin praegu enesega aru, kas pean oma oobersti äratama, et talle seda teatada."

"Na," ütles hertshertsog üllatatult, "ja mis Te märkate?"

"Arwan, et waenlane meil selja taha tuleb ja meid weel täna õhjel üllatab."

"See on wõimata; eelwahid on wäljas ja nad pole siitamaani weel midagi märku annud."

"Nad ei ole waenlast weel märganud, ja siis on see juba hilja."

„Millest seda järeldate?“

„Juba mitu tundi lendavad linnud metsast üles; harilikult magavad nad sel ajal, kui mets rahulik on. Sealt on liginemas sõjavägi, kes linnud üles peletab.“

Ertsshertzog seisis kui kinninaelutult.

„Jumala eest, Teil võib õigus olla!“

Ta hakkas nüüd ise kuulama ja tõesti võidi metsa kohal puude monotoonse kohina kõrval kuulda kõrwaterlamat, ehmatavat liisa — surr, surr — mida ainult linnutliwad võimad sünnitada. Hertzoglik feldmaršhall andis kohe käsu laagrit äratada ja võitluselks seada.

Waewalt tunni pärast tuli ertsshertzog oma õõsijelt jalutuskäigult tagasi; aga ta ei olnud pead weel padjale panna saanud, kui eelwahitide suurtükipangud waenlase lähemist kuulutasid. Võitluswalmis sõjavägi ootas teda, ja Laszlo Borly võis omale oma hoolsuse eest jälle lasta uue autähe kinnitada kuuele.

„Kui see pois sõjavähi edeneb,“ räägiti sõjaväes, „et iga nädal ühe samm ülespoole lertib, siis võib taft aasta pärast saada Jumal.“

Selle loo kohta andis lähemat seletust kiri, mis mõni nädal hiljem Sulhomi walitsejale tuli ja järgmist sisaldas:

„Armas wanaisa!

Kirjutatud need read Wiinist, kus mul Ringlotoni tänawal nr. 15 ilus tuba on. Kõige pealt suudlen su kätt ja palun wabandust, et ma ilma sulle teatamata herra Disznosy juurest ja lukusepa ametist lahkusin. Aga see elukutse ei rahuldanud mind ja saatus soowis, et taaks minust sõdur. Kui ma sellega sulle kurbust ja Jumala wastu pattu tegin, siis pean ometi teiselt poolt ütleva, et just tema püha tahe minusse selle ihalduse pani. Seni pole mul ka põhjust kurta; õnn saatis mind mu teel ja kuulid ei tabanud. Kõhksõdurist sain warsti ohwitseriks, ja wanaisa uur edendas selle juures peaosja. Sest kui me Mingio ääres laagris olime ja mina ühel õhtul kell 11 wahiposte kontrollkeerisin, panin ma kella sinu käsu järele, et teda ainult pool kümneni tohin kanda, ka sel õhtul mastlikult ta kohale. Kui ma siis hiljem ise tahtsin — pikali heita, ja kella taskus ei tunnud, tuletasin enesele meele, kuhu ma ta küll wõisin panna. Wahest laagritule ääre? Nii siis hakkasin teda otsima, nii raske, kui see mul ka oli, ja otsisin ning otsisin, kuni ma ta alles koldu ajal wiimaks leidstin. Aga just selle otsimise ajal äratati mu tähelepanu ligemast metsast lendawate lindude poolt ja see lend kuulutas mulle waenlase lähemist. Mul oli wõimalus oma tähelepanu ülemale sõjajuhile teatada, ja sellega jõudsin ma jälle sammude edasi. Selle eest wõlgnen ma

tänu ainult uurile ja sinu nõuannetele, mis temaga ühendasid.

Ma ei kirjutanud waremalt, lootes, et sinu meelepaha jahtub. Kuid sa minu peale enam pahane ei ole, siis kirjuta lord ka oma lapselapsele, kes sinu kätt suudleb.

Laszlo.“

P. S. Olen nüüd feldmaršhall Kapraszky adjutant.“

Selle kirja järele tekkisid Laszlo kohta otse legendid.

„Kui temast midagi ei saa,“ öelbi, „siis sõõgu ussid kogu sõjaväe! Kui kaugele wäitse tähelepanu abil võib jõuda: Sellest poisist saab weel Sawoy Eugen.“

Aga oli ka inimesi, kes seda ei uskunud. Kõik kriimustused ei tule ju lõwikuüntelt. Ja mis tähendab see, et Itaalias wõitsime, kui Wenedigi ja Lombardi anname itallastele ja niisuguse rahu teeme, nagu oleksime meie sõja kaotanud?

Selle gümnaasiumi professor, kus parun Paul Jnohay käis, tuli ühel päewal sõrawal näol klassi ja joonistas tahwile uue Itaalia.

„Marš, wälja saapast!“ ütles ta, kui wana Austria poole pööras; siis pööras ta meie poole ja seletas: et Austria nüüd palja jalu olla ja kuitagi ta oma jala saapast wälja tõmbas, et see jalg ometi meie oma oli, mis piigistusest wabanes.

Ta oli kogu tund heas tujus ja küsis siis äkki parun Paulilt:

„Ütelge mulle kõige selle järele, kust päike tõuseb?“

Paul mõtles ootamata küsimuse üle pisut järele ja wastas siis:

„Sadowast.“

„See wastus, mu poeg. Tahaksin sind laelustada dige wastuse eest, ainult ühes asjas eksisid sa. Sa oleksid pidanud ütleva: Röniggrätzist!“

„Lugesin ajalehest Sadowa.“

„Tõsi, ast on waleldam. Preislased ütlevad Sadowa, austrialased Röniggrätz, ja mina hoian siin austrialaste poole.“

Tasane, jumbutatud sofin käis klaasist läbi.

„Sest kes ka löödi,“ jatkas professor naljatoonil, „alasti jääb meile meele, et seda löödi, kes seda wäärt oli.“

Tõesti tõusis päike Röniggrätzist. Ta paistis maha mullakampadele ja sipelgad ronisid wälja nende alt; ta paistis puusärkidele. Ja surunud tõusid, ta paistis wõtmeautudest läbi, ja rööstled wanglad awanesid; wanad pleekinud kirjad muutusid lantsideks ja ühestõmmatawateks silbadeks, rahwas hakkas liikuma, elama.

Sulhomi kostis kõigest sellest muidugi ainult wainne wästufaja. Seal oli see juba sündmus, et majadele tohiti üles tõmmata kodumaa wärwi lipud. Kas nendes wiletsates, suitjunud õlgatustes wanad peidetud kosjuthirahad seda imet aimasid? Wah! st tult nende aeg tagasi, aga siis neid õlgedest enam ei leitud. Sind aga, wana lipp, kahwab wabadusetuulele, sellepärast lehwi, lehwi, nagu seda juba ammu enam pole nähtud! Mängige temaga, tuuled, kes te temaga enam kaua aega pole mänginud!

Kui ta tuul temaga enam ei oleks mänginud, siis mängisid temaga inimeste südamed. Kaks nime olid temale kirjutatud. Ühele: „Elagu Inokaj!“ meile saadid, teisele: „Elagu Gabor Besz:renyi!“

Inokaj tahtis juba aastal 1861 Sulhomi maakonnas üles astuda, kuid siis latis Borly selle temale ära.

„Sumal hoidku, mis paruni-herra dieti mõlewad? See maksaks liig palju ja meil pole selleks jõudu. Mõis on wõlgades, selleks pole meil raha. Aga kui see ka weel walimiseks ulataks, siis ometi mitte Pestis elamiseks. Tahaksite Teie seal ühe aastagi perekonna sellis seisukohaselt elada, siis on kõik otsas. Mõtelge ometi oma wäikeste laste peale, armuline herra.“

Inokaj tunnistas selle õigeks, kartis tagajärgi ja astus tagasi.

Nüüd kutsus maakond teba jälle, ja nüüd armas ka Borly, et ta kutsu peals kuulda wõtma. Parun imestas.

„Teie olete wist küll tõssiks jäänud, Borly? Te teate ju omeli, et mul maksujõuetust on oodata, et ma oma poja ja tütre eest ei jõua kostirahagi maksta, et sinne lihunikki mulle enam liha ei taha wõlgu anda, ja kõige selle peale waatamata annate mulle nõu üles astuda? Millest, kust pean selle raha wõtma? Kas olete leidnud mõne kallakaewanduse?“

„Just sellepärast, et ma seda pole leidnud ja Teie maksujõuetuse ees seisate, peate Teie kutsu wastu wõtma. Meie seisukorda saab nii kui nii ainult päewast päewa edasi wenitada. Kui Teid walitakse, siis jääwad wõlausaldajad rahulikuks, wõib olla, et awawad Teile mõneks ajaks kredidigi.“

„Ja siis?“

Borly lehitas õlgu.

„Kõik muu on Jumala asi.“

„Aga mis saab minu waestest lastest?“ õhtas parun pead norgu lastes.

Harwa oli tal sarnaseid walgeid filmapille, sest ta hoidus niisugustest mõtetest, aga kui nad taht kinni haarasid, siis wajus ta suurtõugu hing nende all kõssi.

„Sapsed? See on jälle Jumala asi,“ ütles Borly peaaegu pühalikult. „Tema kannab nende eest omal kombel hoolt. Mina usun koguni, et ta seda juba ongi teinud!“

„Kuidas Te seda mõtlete?“

Wana kelm lohmetas ja punastas kui koolipats.

„Mis ma mõtlen? . . . Mõtlen. . . et ma oma lõnet ei unusta. . . jah . . . parunest on ilus, arwan, küll ta läheb mehele.“

„Aga kellele?“

„Tubli mehele.“

„Kaasawarata?“

„Tubli mees kaasawara ei oifi.“

„Aga kus leidub üks niisugune tubli mees?“

„Wististi mitte alati krahwide ja parunite hulgas.“

Inokaj õhtas jawahtis üles pilwede poole. Nõõr tõmbus kaela ümber itka enam koomale, aga sellegipärast mõõdufid päewad ja töid wäikesti röömusid, sest suurt röömu ei tunne suured herrad nii kui nii.

Üks niisugune rööm oli see, et professorid tema poega üheks paremaks õppijaks kiitsid. Olesid tal kõik mõisad weel alles olemas, ta oles selle eest nad heameelega ära annud. See tõi talle ühe röömsa päewa, ühtlast aga ta uut muret, sest et ta Inglise koolidõpetajale pidi üles ütleva. Aga saatuse hooitfeb ka Inokaj eest. Wõrsti peale seda sai ta pojalt kirja, milles seisid teade, et üks Inglise koolidõpetaja teba armastama hakanud ja talle nüüd nõdalaas kaks tundi ilma rahata andwat. Samuti olla ta saanud tuttawaks ühe Prantsuse naiserahwaga, kes temaga iga päew jalutades Prantsuse keelt rääkimat. Kardetawaks see baam temale aga ei mõiwat saada, sest ta olla juba ligi 70 aastat wana.

Nii kosus noore Inokaj waim wanale röömuks, ja nii juhtus wäikeid õnneordasid, mis kõiki röömusid. Jah, waesuses lazwawad lilled wõib olla paremad ja paksemad.

Kuid pois oli ka seda wäärt et oma saatuse pailapsiks sai. Ta oli tore armastuswääriline pois, mitte wana rööwüütki järg, waid hoopis uus wõsu. Üks nendest, kes seltsimeestega ise oma jõust tahawad wõistlusesse astuda, et siis näha, kes neist elus tublimaks saab. Tal oli paruninimest peaaegu häbi — lihne nimt oles talle armsam alnud.

Lihawõtte ajal kodus olles käis ta talumeestega läbi, käis põllul põlluwahete küllastamas ja palus isalt luba üht õõd wäljas möõda saata tohtida, et nende eluga tutwuneda. Ta oli teadushimuline, wähendublik, tagasihoidlik ja ometi edasipüüdw, sest kuigi ta talumeestega läbi käis armastas ta ometi ka ilusaid kunste.

Seda pidas ta salajas — ainult Borly teadis sellest. Poiss armastas nimelt seda wana meest otsekohejelt. Smelik maitse ja omeli deldasse, olla laste instinkt peimatu; nemad tundwat kohe, kes nende sõber ja kes nende waenlane on.

Kui waene noor parun oleks teadnud, et see wana mees ta wanemad hufutas ja ta enda kodutuks tegi! Kuid niipalju tolku tal nüüd weel ei olnud!

Eksamitarwis hakkas ta üht kangelaslugu filedates hefkameetrites luuletama pealkirja all „Mitlos Jurifics,“ ja waewalt oli ta kaks kolm salmi walmis töötanud, siis jooksis ta kohe walitseja juure, kes heade laulude ja haigete koerte suur sõber oli, ja luges nad talle ette. Niisugustel filmapilkudel lufustasid nad ukse ja kõõgitudruk, kes läbi wõtmeaugu wahtis, jutustas, et noor parun nagu lapseas wanamehe süles istuwat ja talle paberilt midagi ette lugemat kus juures sõnad plaksuwat nagu tapaks leegi kirpe.

Susa jutt lagunes ümbruses laiali, sest mis lossis juhtus, oli seal sama suur sündmus kui Wiinis see, mis teistri lossis sündis. Ka parun kuulis, et poeg wärsse toguwat, ja naeratas. See oli süütu löbu kui, aga wärsid midagi wäärt olid. Eks ta saanud eksamil seda kangelaslaulu kuulda, sest eksamiks tahtis ta wististi linna sõita.

Agas wana Inokaj ei kuulnud seda, sest Paulil kadus mõnesugustel põhjustel temast lust ja ta tegi eksamiks kewadelaule, mis koolipoiste omakirjutatud lehes „Kurelaul“ alles pärast eksami ühes teiste „heade“ töodega ilmus.

Eksamipäewal tähendas direktor Dr. Bogdan jaaliskwiibiwate laste wanemate ees ühe pati peale ja ütles:

„Selle pati saatis üks tundmatu inimene soowiga, et see pärast Ungari luuletuste ettelugemist awataks ja pafis olem palwe täidetaks. Sellepärast awan ma nüüd selle pati.“

Rahulikult lõikas ta nõõri katti, hoidis aga pati suu nii alla, et sellest kuldrahad pörandale weerefid.

Kõik imestasid suuresti. Dr. Bogdanil kulbus näpitsprill ninalt, aga oma pafju kerega ei saanud ta maha kumardada.

„Ruttu, poisid, ruttu, mõtte üles!“ hüüdis ta. Poissid jooksid pntidest wälja ja hakkasid ruttu kulda koguma. Dr. Bogdan pani kuldrahad lõik hunkusse ja siis selgus, et neid oli 100 tükki.

Nüüd pani ta prillid jälle ninale ja wõttis pafisi kirja.

Tekkis sügaw walfus. Igaüks wahtis põnewalt direktorile.

„Smelik!“ algas ta. „Kiri ütles, need 100 kuldraha saatwat üks wana kunstisõber, kes oma nime ei tahtwat nimetada, parun Paul Inokajale tema eksamil ettelõetud luuletuse „Mitlos Jurifics“ eest tasuks.“

Paul Inokaj punastas kui nelu. Kõik filmad wiibisid temal, ja ta isa, kes teiste lastewanemate keskel istus, hüüdis elektriseerituna: „Tawas!“

„Kummaline lugu, ütlen ma“ jaitkas direktor. „Agas ma oleksin seda nimetama pidanud waga weidrats, esiteks“ — ta tõstis pöidla — „et kunstitoetajaid harwa, kui mitte sugugi leidub, teiseks“ — ta tõstis esimese sõrme — „et kuld kallisk on, kolmandaks“ — ta tõstis teise sõrme — „et isegi akadeemia ühe luuletuse eest nii palju ei maksa, neljandaks“ — ta tõstis kolmanda sõrme — „et ei Inokaj ega ka keegi teine pole siin ettelõgenud luuletust „Mitlos Jurifics,“ mispärast. . .“

Ta tahtis lõpetada, aga märkas, et ta weel üks sõrm waba oli; ja jaitkas siis:

„Wiendaks eriti sellepärast, et see täitsa ebaharilik on. Sel põhjusel küsin ma sinult, parun Inokaj, mis sa sest saladuslikust asjast tead?“

„Ei midagi,“ wastas poiss tõustes.

„Kas sa ei ole üht sellenimelist luuletust loonud?“

„Olen, aga ei lõpetanud.“

„On sul sellest osa kaugas?“

„Ei, rebisin katti, aga ta on mul peas.“

„See ei aita. Kas tead, kes selle kulla saatis?“

„Ei.“

„Kelle oma arwad sa ta olemat?“

„Minu oma mitte,“ wastas õpilane awameelselt.

Osalt heakskiitem, osalt imestaw kõmin käis jaalisk läbi.

„Miks mitte?“

„Sellepärast, et see tasu kuulub siin mitte ettelõetud luuleloole „Mitlos Jurifics“le.“

„Hea küll. Sa kellele kuulub nüüd see kuld, ütles aga julgesti! Gümnaa —“

„Ei, gümnaasiumile mitte, herra professor, waid ta lähed andjale tagasi wabaks tarwitamiseks.“

„Olge,“ hüüdis professorid paatosega. „Aras uss isegi mind, uss loogikat, terwet mõistust — see läib õpetajatele üle. Wõib istuda, oled tubli poiss!“ —

Gottfried Inokaj lahkus poja seltsis wõidurdõmfalt.

„Sina oled herra,“ ütles ta wäljas ja pigistas Pauli kätt. „Nii ilusasti wastasid sa. Aga ütles mulle, kes wõis selle raha saata?“ (Järgneb).

Minu ütlen ei!

Salka kirjanit Henriette v. Meerheimb'i romaan.

2

„Mrs. Gordon mõistis mind walesti,“ tõendas rawitsejanna. „Ta pani mulle mu ettepaneku pahaks, selle asemel et mind tänada. Wahest mõtleb ta weel järele.“

Daisy näitas tummalt uksele.

Rawitsejanna kadus lohaka kummardusega ja midagi pomisebes, mis mitte õnnistuse laadi ei lajanud.

„Sumalale tänu, et see hirmus isit läts!“ hüüdis Daisy kergendatult.

„Mis kokkupõrge siis Teie ja Smithi wahel õieti oli?“ küsis Edward ja astus Daisy kõrwale lahtise akna juure.

„Ta kuulatas igatahes wiimast jutuajamist minu ja mu mehe wahel,“ wastas Daisy wihaselt. „Ja pakkus emast mulle tunnistajaks, kui ma tõendada tahaksin, et haige oma wiimastel elutundidel enam pole olnud täie mõistuse junres.“

„See on küll alatu ettepanek!“ Edward tähendas kirja peale Daisy käes. „Selles seisab arwatamasti seefama kiri, mis mullegi anti.“

„Mis seisab Teie kirjas, Edward?“

„Onu awaldas sellest soowi, et mina kuni testamenti awamiseni, mis alles aasta pärast sünnib, Rosewoodi üle walitseksin ja siin oleksin.“

„Ja muud midagi?“

„Edast kirjutab ta, et Rosewood minule jääb, kui tema leiab üht temale tehtud tingimust wastu ei wõta.“

Daisy waatas talle alt kulmu filma. Edward ei suutnud seda pilku täiesti mõistatada. Kerge kelmus pani ta pruunid silmad särama. Rohetas-kuldne tuli süttis seal. Ja Edward pidi mõtlema pätkse kiirtest walgestatud metsjambla peale, kui Daisyle filma waatas.

„Kas tohin seda tingimust teada, mis minu onu Teile tegi, Daisy?“ küsis ta ruttu.

„Muidugi.“

„Ta wõttis kirja ja luges ette:“

„Rahulikult järelemõlemisel näib mulle õigem, mitte aretusese, wille meie jutt järele jätis, tegutseda, waib sulle üks aasta mõtlemis-aega anda. Siis peab sa otsustama, kas minu tingimuse wastu wõtad ja tahad Rosewoodi omanik olla, wõi lepid 1000 naelsterlingiga aastaks, kus juures sa ise oma walitub saatust kannad.“

„Kas tohin teada tingimust, mida kadunu Teile efitas?“ küsis Edward kõhisewal häälel. Waewaltmürgataw hirm pigistas ta kōri.

Daisy waltis ja krabistas paberit käes.

„Ütelge mulle tõtt:“ palus Edward talle lähemale astudes.

„Mõistatage ometi!“

Daisy ajas pea selga ja waatas talle walulatult otsa.

„Kas on see aeg naljatamiseks kohane?“ laitis Edward. „Kas nõuab ta wahest, et Teile enam ei tohi mehele minna?“

„Ei, seda tingimust Robert Gordon ei teinud. Ma tohin minna, kellele tahan — ühe erandiga.“

„Daisy, Te piinate mind!“ palus Edward piinatuna.

Koorit hakkas heledasti naerma.

„Oh, Teid ei ole sellega mitte mõeldud, Edward. Rahustuge. Robert wist teadis, et Teile mind kunagi eriti ei sallinud ja et ma teist korda enam Gordonile ei tahaks minna.“

Edward ajas enda sirgeks. Ta teraw nägu jäi liikumatuks. Minult ta näowärv lahwas pisut.

„Seda ta siis teadis?“ tähendas ta rahulikult. „Wäga terawmeelne! Kas oleie nii lahke ja ütlete mulle, kelle igatsenud omandamise Te ainult Rosewoodi taotamisega wõite osta? Kõrge hind on see igatahes.“

„Rosewood!“ Daisy lõi sõrmedega nippi. „Mis hoolin ma Rosewoodist? Tuhat naelsterlingi aastaks on ilus summa — eks ole? Sellest saab ometi seisusekohaselt elada?“

„Siamaani kulutasite umbeš niipalju oma kubarate ja kinnaste peale.“

„Mis teate Teile daamide tualetist? Olen olnud warem waene, wõin jälle kehewalt elada.“

„Intimene harjub kergesti lutsusega, aga sellest loobumine on palju raskem.“

„Sedama ei usu — kui inimene õnnelik on.“

„Ja kellega tahate Teile õnnelik olla, Daisy?“

„Mis on Teil minuiga tegemist? Waewalt tunnete teda.“

„Wõib olla ometi.“

„Kapten Frank Johnstone on see!“

„Solmhghouse mr. Johnstone wend?“

„Sama.“

„Nii — wõt see?“

„Ta hääle kajas wõbrana nagu wale toon.“

„On Teil wahest midagi tema wastu?“

„Siklikult mitte kõige wähemat. Aga Teile abifaasaks ta minu arwates hästi ei tõlba.“

„Mits?“

„Kapten Frank Johnstone mängib harilikult ühe ööga niipalju ära, kui Teie mõlemad tulewikus aastas võite tarvitada — nimelt tuhat naela!“

„Kas võlts Rosewoodist kuni Birmani ta kaartidele näha?“

„Ei, aga on kirju. Meil on ühiseid tuttavaid.“

„Kas leda laimavad. Tähtjutt Indias on tuttav.“

„Kapten Johnstone ei jää wiist küll enam lanaks Indiaksse.“

Daisy kehitas õlastid.

„Ma pole temast enam wiis aastat midagi kuulnud.“

„Ja ometi et leppinud Te minu onu tingimusega?“

„Ei.“

„Mis põhjus oli kadunud oletada, et Teie soovite Johnstonele minna?“

„Ea kuulis meie juttu siin werandal wiie aasta eest.“

Edward Gordon astus ühe sammuga enam toa keskele. Ainult waewaga surus ta pahandawa hääde tagasi. Raskesti wõitles ta enese walitsemise alal. Kui ta jälle Daisy poole pööras, nägi ta, et see oma sõrmusega ehitub sõrmega midagi näis wälja arwamat ja sellejuures oma silmad latte pööras, nagu oskaks ta sealt õige lahenduse leida.

„Mits Te rehkendate?“ küsis ta. „Kas ma ei tohi Teid Teie nähtawasti raskes töös abidata?“

„Arwasin wälja, kui palju tunde pooles aastas on.“

„Mits?“

„Sest weel peab mööduma kuus kuud, enne kui ma selle inetu leinatannu wõin peast ära wõtta ja kapten Johnstonele oodata.“

„Seda oletasin ma pidanud arwama,“ wastas Edward külmalt. „On Teil siis nii raske, seda lühikest aega ära oodata?“

„Sühikest aega? Wiis aastat on pikk aeg. Meil oli tina jalus ja nad sammused raskesti. Igapäew paistis minu arust olewat otsatu.“

Edward jalutas taas ruttu mõne korra edasi ja tagasi.

„Muidugi on see Teie asi, kuidas oma elu sisse seate,“ — ütles ta terawasti filmitsewal pilgul. „Aga kas tahate wõhemalt leina-aastal kadunu tahtmist austada ja Rosewoodi elama jääda? Mina omas, Teie omas tiitwas? Onu soovil wõtan ma mõisa walitsemise oma kätte.“

„Tehke, mis tahate,“ wastas lest kergesti.

„Mits küsin mina sest? Uasta pärast on Rosewood Teie oma.“

„Kas teate seda nii selgesti?“

„Wistist.“

„Minumatu hoolimatus, mis Daisy õnnelikus naeratufes ja ta hääle hõiskawas toonis peitus, tegi Edwardile walu.“

„Igatahes täidan ma oma kohuse ja küsin Teie käest kõige juures enne nõu,“ ütles ta.

„Kohus — kohus! Gordonid on kõik peetanud!“

„O'gu siis peale,“ ütles Edward waewaga walitsetud kirega. „Kas olete nõus, et Rosewoodi jääme?“

„Kui Teie mind et taha türranniseerida — jah. Sellest on mul nimelt juba küllalt.“

„Mina Teid türranniseerida? Mina — Teid!“ Tungiwale tarbele järel andes, wõttis ta Daisy käed ja suudles neid.

Daisy tõmbas käed ruttu tagasi ja waatas temale imestades näkku. Sile puna tõusis äkki ta otsa ette.

Midagi imelikku, arusaamatut seisis äkki nende wahel.

* * *

Sügis käis kuldkingabel läbi maa. Tore oli ratsutada üle kollendawate kõrrepõldude ja läbi läikivate metsade. Igal hommikul seisis ratsahobused loosi suure trepi ees. Edward Gordon tõsis Daisy tasakesti rubisewale sadulale.

Mitte ainult oma lõbus ratsutasid nad, waid ka, et Rosewoodi majapidamise üle walwata, sest Robert Gordon mitmeaastane haigus oli paljugi hooletusse jätanud.

Edwardi seletust selle üle kuulas Daisy efitõsa osawõtuta, aga wiimaks hakkasid Edwardi agarus ja wirtus temalegi külge ja ta hakkas suure mõisa majapidamise asjus huwitust tundma. Küla majad waadati hoolega üle. Nende olu'ord tunnistati tungiwalt parandusi nõudwaks. Sellepärast pandi neile kõigile uued tapeedid, neid parandati ja wärwiti, ehitati ka ümber. Daisy määras auhinna kõige puhtamale majale, kõige puhtamatele lastele. Sestsaadik walitsetud Rosewoodis igal pool lund ja seep.

Et mitte üffi oma mehe wennapojaga loosis elada, oli Daisy ühe oma wänema nais-sugulase enese juure elama palunud, ja mrs. Crampton wõttis kutsu wastu.

Daisy ja Edward ei märganud temast palju. Mõlemad harjusid temast üle rääkima, nagu ei oleks peale nende kedagi majas oland.

Täna läksid nad pärast jõõmist, kuna mrs. Crampton saalis oma ette nohises, teise tiiba Edwardi tuppja lamina ette sigaretti suitsetama.

„Kuidas siin nüüd kõik teist wälja näeb!“ tähendas Daisy imestades ja istus mugawalt laiale tugitoolile, mille Edward temale lamina

ette lütkas. Laestriippu walgustas raamatuid ja ajalehti lesti tuba seiswal laual. Metallwaagnakesed sirasid. Toanurte täitis häämarf. Pragfiew kaminatuli heitis wuhisewat walgust piltidele, Jaapani talbrekutele ja sõjariistadele seinale.

Brunn, pikakarwaga jahikoer, kes just kamina ligdale roomas, ja teine walgemust koer, kes nurgas magas, ülendasid mugawust.

Igatahes oli Daisy üllheas tujus. Kord kiskus ta üht koera kõrwust, kord pigistas ta teist sabast.

Edward filmitses teda naeratades. Pui noor ja weetlew oli ta! Aga midagi näis ta juures olewat muutunud. Ah nii — tõsi, must krepp-tanu pika leinalooriga puudus. Et ta seda alles nüüd märkas! Kas ei olnud see weel liig wara, et leseleina lõpetas? Muidugi oli Daisy alles noor, ja Robert Gordoni surmasti oli wististi juba warsti pool aastat möödnud.

Teraw, walus ehmatas tuikas taft läbi.

Pool kooswiibimise ajast oli warsti mööda, ja siis seifid näd otsustamise läwel.

„Teie olete oma leinaloori ju ära pannud?“ küsis ta sellest mõttest wälja minnes äkki.

Kuna kamin kuuma wälja hõõgas, tarwitas Daisy kätt warjuls ja see käsi nägi wälja nagu roosiline marmor. Sõrmused särasid iga ligutuse puhul.

„Jah, seda ma tegin. On see Teie arust liig wara?“

Ta naeratas Edwardile pisut kohmetult wastu.

„Mõnele teisele wõib olla. Teile mitte,“ wastas Edward piklami.

„Täna hommikupoolikul käisin ma Holmbyhouses,“ algas Daisy lühikese wahaja järele, wõttis roobi ja segas tuld.

Sädemed lendasid. Üks kuusekäbi pratsus.

„Sellest ei rääkinud Te mulle midagi!“

Edwardi disaefine läts klyra. Iga kätt seal Holmbyhouses tegi ta tufasets. Tema ise linna ei läinud.

„Ja seal kuulsin ma midagi —“

Kaubne roop tukkus kirisebes parketile ja ehmatas jahikera, kes tufasell urises.

„Mis Te kuulsite?“ küsis Edward põnewalt.

„Et Frank Johnstone mõne nädala pärast Holmbyhouse tuleb.“ Augulehed ta suu ümber säwenesid. Hõiskaw naer tult ta suust. „Kuulge, Edward — ta tuleb minu juure jälle tagasi!“

Kas ta siis sugugi ei aimanud, kui hirmjasti ta rõõmus meel Edwardile walu tegi? Oli ta pimedusega löödnud, et ta Edwardi tundeid ei mõistatanud?

„Jah, juba mäikun lõpul ootab Violet teda. Ma saan Johnstonega Holmbyhouses jälle kokku. Kas on see Teie arust torras, Edward?“

„Ei.“

Enam ei jatkanud Edward ülelda.

„Kahju. Aga sellegivärrast jääb see nii.“

Edward wõttis Jaapani paberinoa, mis ühe raamatu wahel seisis. Peene noatera paendus murdumiseni ta tugewates kätes.

„Kas olete tema peale nii kindel?“ küsis ta piklami, ise teda terawasti filmitsedes. „Kas kapten Johnstone tunneb tingimust, mille all Teie talle wõite minna?“

Daisy wiskas pea kullasje.

„Kas usute, et ta armastab minu raha ja mitte mind?“

„Mun ainult, et kapten Johnstone waest naist ei jõna toita.“

„See on meie asi.“

„Muidugi.“

Tasatest prafjubes murbus Jaapani paberinuga. Edward wiskas tätkid hooletult paberikorti.

„Milline tarujõud Teil on, et selle terasnoa katti murdsite!“ imestas Daisy.

„Jah — paendu wõi murdu!“

„Gordonite wapisõna.“

„Üks wõi teine. Kolmandat ei ole.“

„Seda olen ilka ütelnud. Gordonid on kõik sündinud türannid.“

„Kas olete seda wahest sel poolaastal tunda saanud?“

„Ei.“

Pisut häbenedes lõi Daisy filmad maha. Kõik need lugematud tähelepanekud ja hoolitfused, millega Edward teda hommikust õhtuni ümbritses, tulid talle meele. Ta tarwitses midagi ainult soowida, ja juba oli see täidetud. Kuit hoopis teistti kui enne, mil ta pidi haige alalisteh pahandustega ja wahelbawa tujuga leppima ja wõõra tahte all elama.

„Meie kooswiibimine oli wäga ilus, Edward,“ jatkas ta. „Mati saan ma sellepeale mõtlema. Ma tänan Teid!“

Noore kuninganna kombel, kes lahlesti audientsst annab, ulatas ta Edwardile käe sundlemiseks.

See kummardas wäike, palawa käe peale, kuit näis wälja woolawat elektrijõud. Kõik ta närwid tuikasid seda puudutades.

„Daisy, kas see siis peab nii olema?“ ütles ta surutult.

„Mis nimelt?“

„Et Holmbyhouse lähete Johnstone jäle nägema?“

Daisy tegi suured filmad. Siis hakkas ta heledasti naerma.

"Muidugi peab see olema. Tahan talle ju mehele minna, niipea kui leina-aasta lõpeb."

"Võimalik, et ta viimase viie aasta jooksul väga palju on muutunud."

"Kõugeib ei ole tal olnud. Seda olets Violet teadnud. Ja paksuksminemiseks harvastas ta Indias liig palju sporti."

"Jätame see jutt, palus Edward. "Esiotsa jääte ju veel siia."

Ta istus jälle tugitoolile ja filitas koera pead.

"Nimi Johnstone näib Teie peale mõjumat nagu pumane rätik härja peale," nokkis Daisy.

"Rahju, temast saab ju dieeti Teie onu."

"Urge naljatage!" ütles Edward piinatuna.

"Jial ei tunnista ma Frank Johnstone oma sugulaseks — ei itaagi!"

"Kuidas soovite. Aga siis lõpeb ka meie sõprus, Edward."

"Eean. Teie sõprus ei ole mulle ka tähtjas."

"Kui viisakuseta."

"Kas Te ei mõista, kuidas ma seda arwastin, Daisy?"

"Seda ei taha ma teada."

"Sügam waitus seisib nagu midagi läega katjutawat ja rõhuvat nende wahel.

Daisy tõusis.

"Kas ei laulaks Teie veel ühe laulu?" palus Edward. "Argu lõppegu see õhtu nii ebatõlaliselt. Meil ju enam palju õhtuid ei ole."

Mõte Edwardi üksinduse peale, wastandina õnnele, mida tema ootas, liigutas Daisy. Suur tiiblawer seisib saalis, aga siin toa nurgas seisib veel üks pianitino, mille peal ta tihti haigele midagi ette mängis.

Daisy amas selle. Efiti laulis ta ühe Antonio Soltere laulu, mille magusus Edwardi närwe wapunastas. Siis mängis ta Rameau laulu ja Mozarti menuetti. Ta sõrmed elustasid wana muusikat imetaollikult.

Daisy jättis sõrmed lahwibele ja unistas.

Äkitselt tundis ta, kuidas kaks kätt ta pea tagast paennutasid ja üks suu, mille huuled põlesid, palawatid armastusõnnu talle kõrwa sofsitasid.

Ta mõttes wiibisid nii elawalt Johnstone tagastituleku juures, et ta esitoja liikumatu istuma jäi. Siis raputas ta ägeda liigutusega käd oma pea küljest.

"Wabandage, ma ei teadnud, et Teie juulsed puudutamise puhul jäbemeid pilluwad," ütles Edward.

Katjutud nali kõlas sunnituna.

Kõhe selle järele lahkus ta arusaamatu wabandusega toast.

Jahikoer nuulsus peremehele järele.

* * *

Violet Johnstone kaelustas Daisy õrnasti. "Tuled ja ometi! Dotan sind juba nädalaid!" Ta seisib oma laste kestel atas — ilus pilt!

Daisy suudles lapsi reast.

"Kui kenad on sinu lapsed, Violet."

Violet pani käe Daisy ümber ja saatis ta tema jaoks määratud tupp.

"On Teil veel rohlem wõõraid?" küsis Daisy.

"On. Pane enesele kõige parem kleit selga!" andis Violet naerdes nõu.

"Ah, mustas kleidis näeb inimene ittagi wälja nagu leinalipp!"

"Wastuotsa — must passib sulle tulihästi!"

Violeti wirgab sõrmed wõisid Daisy awatud kõhwrift ühe pärlite ja pitsidega ilustatud kleidi.

"Selle paned ja selga!" palus ta.

"Kas maksab?"

"Maksab," wastas Violet. "Frank tuleb täna. Söögi ajaks jõuab ta siia!"

Ta waatas üles beeglisse ja märkas rahuldusega, et Daisy nägu äkki õhetama läi.

"Täna juba?"

"Muidugi. Ta ei jõudnud enam kannatada. Sina ratskassid siin oma aega ja me kukkume sulle nüüd ootamatult kaela."

"Aga Rosewoodis on veel palju korraldada," wabandas Daisy.

"Ah, seda korraldab hiljem Franki seltsis."

Märkus, et sellest ei wõi juttugi olla, heljus Daisy huultel. Aga ta ei sõandanud seda ütelda.

"Nüüd pean ma alla minema Franki wastu wõtma." Violet wõttis oma blasstollase muusliikleidi jaba üles. "Mu mees läis talle walfalt wastu — Sa tahad küll Franki esiti nelja filma all teretada? Kas ja ei rõõmustagi, Daisy? Jäid äkki nii wailseks ja kahwatasid."

"Minu arust on see kõik nagu uuenägu. Ma ei ole õnnelikusega enam harjunud."

"Waene süda! Aga seda õpitakse warsti jälle. Ja Frank on tõesti hea pois, kui ta pihit kirge. Wõta ta hiljem lõwasti oma waltjuse alla ja waltse oma waranduse üle ise."

"Miks ja seda ütled, Violet?"

"Seft et mul on sinuga head mõtled. Ja ära lase ennast heidutada, kui keegi sulle peaks jutustama, et Frank Indias teiste daamide ümber on liptsjenud."

"Kes peaks mulle tema elust Indias rääkima?"

"Unustasin ütlemata, et üks minu sugulane praegu siin wiibib. Tema isa on Indias ooberst ja Frank oli selle adjutant."

"On see mõni netu?"

„Jah. Dobersti tütar. Maud Clarendon.“

„On ta ilus ja tähealine?“

„Tähealine — jah. Ilus? See on maitse-
ast. Minu arust mitte sugugi. Aga ta on õige
waba oma olekus ja lobiseb palju.“

„Miks kutsusid ja tema siia?“

„Miks ma pidin tegema? Olen nende sugu-
lane. Maudile ei olnud India kliima enam
hea Dobersti palus mind, et ta mõneks kuuls
siia wõtaksin.“

„Kuna ta adjutant ka siin on?“

„Ara ole edew, Daisy. Egas jä ometi ei
ole armukade? Ara saa rahutuks. Maud Cla-
rendoniga wõid ja julgesti wõistelda.“

„Ta nooqutas sõbrannale läwel weel pead,
enne kui lahkus.“

Daisy jõudis riietumisega parajasti wal-
mis, kui all üks tõld trepi ette sõitis. Ta läks
ruttu salooni ja wõttis raamatu kätte. Sellegi-
pärast kuulatas ta terawasti.

„Mit lojast kostsid hääled. Wähi segamini.
Sammud tulid trepist üles ja läksid uksest
mööda. Järgnes arusaamatu pomini — ja siis
naer.“

„See wõis ainult Frank olla! Kui täpselt
ta tema naerhääle kõit need aastad oli mee-
les pidanud!“

„Kas aeg siis seisis? Nüüd pidi ju olema
riietumine lõpnu. Miks Frank ei rutanud?
Kas ta ei teadnud, kui piinlik on üksik ootamine?
Wilmats ometi!“

„Kontidori otsas awanes üks. Kiired sammud
lähenesid toale. Lühike koputus, ja üks kisti
lahki.“

„Frank Johnstone seisis läwel.“

„Aga ainult filmapilgu, siis tundis Daisy,
kuidas Frank ta ümberlõnni wõttis ja teda
rinna najale wajutas, nagu lord Rosewoodis.“

„Mõneks minutiks kadusid kõit ta mõtled.
Aeg ja ruum wajasid. Daisy tundis ainult põ-
lewaid suudlust, mis ta juule, filmabele ja
juustele suruti.“

„Wilmats wabastas Frank tema ja hoidis
ainult ta kätest kinni, mida ta lordamisi oma
huultele surus.“

„Waata mulle filma!“ palus ta, kui Daisy
äkki häbelikult mahalõõbdu filmil tema ees
seis. „Armas Daisy! Oled sa muutmatu? —
Ei, tubatlorda ilusamaks olid ja saanud neil
lõpmata piktabel aastatel, mil ma sind ei toh-
tinud näha ega sulle kirjutadagi! Sina kan-
getaelne!“

„Nii oli see parem, Frank!“

„Muidugi oli see parem. Sina targem
naiste seas. Seft nüüd ei seisa enam midagi
ega ledagi meie ees, ja meil pole muud teha
kui päewad otja õnnelikud olla!“

„Ta naeris oma wana muretumat naeru.“

„Mingisugune oft segas Daisy seda naeru
kuuldes, mida ta waremalt heameelega oli
kuulnud. Ta peened kulmud tõmbusid nagu
tehatlus walus kostu.“

„Mina olin mõõbunud wiitel aastal wäga
õnnetu, Frank,“ ütles ta tõsiselt.

„Do, seda wõin juba arwata, mu süda-
melene. Wiolet kirjutas, et sind peetawat kui
wangi. Aga nüüd on see kõit mööda. Sina
oled kuninganna Rosewoodis, ja minust saab
sinu sõnakullelik prints-abikaas.“

„Kerge galanterliga langes ta tema ette
ihhele põlwele.“

„Seisuford on teistsugune kui arwad,“ al-
gas Daisy wiitwitates. „Printsabitkaasaks ja
ei saa.“

„Etis kaasregendiks? Seda parem!“

„Testament awatatakse alles mõne kuu
pärast.“

„Soll määrus! Wanamees oli wiist wiima-
sel ajal küll pisut naa?“

„Ei, ta oli waimlikelt selge ja sihilindel
kuni surmani.“

„Nii. Noh, muidugi oled sina tema pärija.
Digidaid sugulast oli tal küll wawalt.“

„Edward Gordon on ta wenna poeg Tema
walitseb nüüd Rosewoodis.“

„Wäga teenerikas, seft kasu on tal sellest
ometi õige wähe.“

„Omakaasu peale Edward wistiski ei mõtle.“

„Seda parem. — Jätame nüüd selle onu-
poja ehk walitseja. Usun, meil on huwita-
matki rääkida.“

„Frank tõmbas Daisy oma kõrwale ditwa-
nile ja pani käewarre ta piha ümber.“

„Daisy istus sirgesti ja kangelst. Tema mee-
leolu oli kummaline, seft talle näis see olewat
wilets argus, et ta Frankile kobe ei sõanda-
nud tõtt ütelda. Aga ta ei tahtnud jälleäge-
mise filmapilgul tema tuju rikkuda, et pään-
duse asjust rääkima hakata.“

„Jutusta mulle oma elust,“ palus ta. „Pi-
kalt ja laialt, mis ja kõit need aastad Indias
tegid.“

„Frank waatas temale kõrwalt lustilikult
otja.“

„See nõue on piisut liig, mu kuninganna.
Miks Indias teha? Teenitakse. Ratjutatakse,
mängitakse tõnisti, kätakse jahil, pitutatakse rip-
puwas litigus, lõbutsetakse daamidega —“

„Sina ta, Frank?“

„Muidugi. Aga wõllanalja pärast, mu ilu-
sam ja magusam arm — sinu piit —“

„Franki meelitused ja kõned olid Daisy mee-
lest liig wessid ja kunstlikud. Terawasti fil-
mitse ta Franki. Ta leidis Franki wältmuse

olewat sama ilusa kui enne — sirge, sihvakas keha, lina nägu, juured sinifilmad, punased huuled, walfjad illeskeeratud wurrud.

See lõik waimustas teda kord! Ja nüüd?

Tahtmatult tuli talle Robert Gordoni kare arwustus meele: „Kuijad püksid ja kõrged saapad, kui ta mundris, ja laitmatu lõitega frakk, kui ta erarites käib, näitse minu arust olewat walgetwerd kapten Johnstone kõige silmapaistwamad omadused.“ Hirmus, et see tige tähendus talle sel minutil meele tuli!

Ja nagu kahetsedes oma mõttepattu, laskis ta oma pea Franki õla najale wajuda.

„Frank, me armastame üksteist ometi weel sama palawasti kui aasta eest?“

„Seda ma usun!“ wastas kapten meeleheaga.

„Sa ei ole weel kedagi teist naist nii armastanud kui mind.“

Franki suunurgad tuisasid pisut. Taewas, milline lapselik küsimus! Moore lese kohta tõesti lapselik!

„Mga armsam, kuidas võib ja jeda ometi mõelda,“ kinnitas ta. „Armastanud? Mitte mõtetki! Dead, pisut lõbutsema Indias juba peab, muidu ei kõlba sealne elu koeralegi. Kõikma jõe nõuab jeda. Neeb paradisklikud ööb, mil inimene lilleõhnasse peaaegu ote upub ja täheb nagu wäikesed kurd taewawõilwil ripuwad!“

„Ja niisugustel öödel oled ja Maud Clarendoniga lõbutsemud?“

Ta tundis tuskatust käewarres, mis ta piha ümber oli. Iga lihhas sirgus äkki. Ta waatas Frankile silma ja ei saanud salata, et ilus kapten Frank Johnstone sel minutil just mitte wäga waimurikas ei näinud olewat.

„Kuidas ja selle peale tuleb?“ küsis Frank wentitades.

„Seda võib ju arwata. Miss Maud on ju ooberst Clarendoni tütar. Ja sina oлд oobersti adjutant.“

„Eul on ju wäga täpsed teated.“

„Violet ütles jeda mulle.“

Frank ümises midagi, mis just mitte kütseks ei olnud ta wennaprouale.

Jaheda uudishimuga ootas Daisy, mis Frank weel edasi ütles.

„Kas ja sellest siis aru ei saa, et inimene oma kallimast kangel wiibides teistega pisut peab lõbutsema, kui ta ei taha hulluks minna wõi utmasets jääda?“ küsis Frank wiimaks.

„Ei!“ wastas Daisy lihtsalt. „Ma usun, mina ei oleks jeda iial wõinud. Minu arust on see arusaamatu.“

„Armsam!“

Frank tõmbas ta lähemale ja, et talle mitte aega anda, suudles teda tormitlikult.

Daisy kallis ta õrnust, kuid ei wõastanud neid. Ta peas tundus kummaline tähi tunne. Ja oma kõris tundis ta surumist, nagu neelataks ta salamahli esile tungiwaid pisaraid.

Kui kell jõoma kutsus, kargas Frank püsti ja pakkus talle käewarre, teda oma külge surudes.

„Dine peab olema,“ mõtles ta lõbusas tujus.

Daisy waatas talle otsa tumeda imestus-tundega, et ta süda kergendust tundis nende wahelise kooswiibimise lõppemise pärast.

* * *

Holmbyhouse puieestik oli nägemise-wääriline. Rahtlemata oli selle asutaja olnud getiaalne atakunstnik. Imelikult toonis kastebe heterohelus tumedate tammelehtedega ja weripukkide roostepruuni wärwiga. Nagu peen, hall hõberiba säras kangel suure jõe peegel.

Tõnisplatfil, mis just tiigi kaldal seisis, peksid Johnstone poiskid, William ja Richard, tõnisplalli enesele ühes wõruldiga wastu kõrwu.

„Kas me warsti ei alga?“ küsis Maud Clarendon oma pruune käerandmeid sileldes ja triiktides. Ta tahtis mängida, ja nimelt kapten Frank Johnstonega, kes kirjuts wärwitund toolis puhkas ja sigaretti suitsetas. Ta kandis walget lõuendüllifonda ja nägi unine wälja.

„On alles liig palaw!“ tõrjus ta.

„Indias oli weel palawam, ja Teie mängisite ometi. Muidugi — siis polnud Te weel kihlatud!“ ütles Maud pilgates.

Ta mõttis poiste käest wõrgud ja lodi mõne palli kõrgele.

Frank astus tema juure ja filmittes teda tähelepanelikult. Neiu pruunikas nägu polnud et reeglipärane ega üldse ilus. Mina lühike ja juu suur. Kaerdes tulid walged hambad weretute huulte wahelt nähtawale. Juuksed seisid kullas sõlmes.

„Noh, olgu siis, kui see peab nii olema!“ ütles Frank, afus Maudi wastu ja mõttis raketi.

Pallid lendasid. Waewalt läks mõni wiltu. Criti Maud mängis imehästi.

Sport sobis talle. Pikil sammel jooksis ta üle platfi, kumardas, tõusis, paendus palli järele. Ja luges kommandohääl. Frank wastas sama õhtralt.

Wiimaks lasksid mõlemad korruga oma raketid wajuda ja läksid toolide juure tagasi. (Särgneb).

Elu wõi surm.

Belgia kirjanik Gilbert H. Ber.

„Ma armastan Teid, austan Teid! Wõimalus minu elule sisu anda, seisab Teie käes!“

Naisterahwas, kellele need sõnad öeldud, kahwatas. Koht, kus mehe käsi tema kätt puudutanud, leekis. Nii oli ta seda oodanud. Oli neid metsikuid-kirglisi sõnu otse igatsenud. Tungiwalt. Palawalt. Ja nüüd, mil ta neid kuulis, ei paistnud nad tema arust ometi weel küllalt kohased olewat.

Oli õhtupoolik, ja nad wiibisid suures Monopoli wõrastemaja palmiaias. Lewal galleriil mängis roheliste taimede wahel Ungari muusikakoor üht Straussi waltserit. Joowastawalt kohasid toonid saalist läbi, ja lilledel lõhn ning kalliskiwide sära pani meeled kihama.

Krahw Rassendüll waatas kirglikelt oma ees istuwale naisele, kes silmad maha löönud.

Verna Travis aga ei waadanud üles. Ta huuled jäid lukku

„Ma armastan Teid! Ma armastan Teid“ sosistas krahw Rassendüll. „Kas tahate saada minu naiseks, Verna? See on minu poolt liig julgus, et Teilt sel silmapilgul wastust palun. Aga ma mõtlen selle juures, et praegu kõige ilusama ja weetlewama neiu ees seisani!“

Kas pidi Verna kõnelema?

Ta süda põksus ja rind woogas. See oli wõit — suur ja kõrge. Krahw Rassendüll oli tema wõimuses!

Miks ta weel wiiwitas?

Nüüd — nüüd wõis ta tema häwitada!

Kuid ometi — ta wiiwitas — wiiwitas —

„Minu tunnistus tuli Teile ootamata,“ rääkis krahw Rassendüll sügawa ärewusega edasi. „Andke mulle andeks. Alles mõne nädala eest nägin Teid esimest korda. Kuid juba siis teadsin, et Teid armastan. Kui lubate, siis tahan Teile seletada, miks ma täna kõnelen ja wastust nõuan. . . Verna — sest selle nimega tahan Teid nimetada, nii-kaua kui Te mulle seda ei keela — minu elu ähwardab suur hädaoht. Pean siit linnast wiibimata lahkuma ja üle piiri sõitma. Ja ma ei wõinud Teist

lahkuda, ilma Teile oma armastust awaldamata.“

Verna Travis waatas temale näkku. Kui hea, et ta weel polnud wastanud!

„Teie elu ähwardab hädaoht?“

„Tahan Teile kõik jutustada. Teie peate olema ainus, kes seda kuuleb,“ wastas krahw Rassendüll.

Ta peatas äkki ja waatas hoolega ringi.

Kuid kedagi polnud ligidal näha.

Häält sumbutades kõneles ta edasi:

„Jah, mind ähwardab suur hädaoht.“

See on kummaline lugu, kui ka mitte just haruldane. Wiie aasta eest lahkusin ma ühendusest, mis ennast nimetas „õiguse liiduks.“ Selle liidu peasupaik seisab Moskwas, minu kodulinnas. Aga ta wõim ulatab üle paljude maade ja linnade. . .“

„Mõistan,“ sosistas Verna.

Krahw ei ütelnud temale uudist. Ta teadis isegi. Ja mehe sõnad langesid kui piitsahoobid neiu südamesse. Oo, kuidas ta seda inimest wihkas!

„Mina lahkusin liidust, sest et ma liidu sihtide ja eriti abinõude asjus, mida ta sihilejõudmiseks tarwitas, pettunud olin,“ jatkas Rassendüll. „Sellega tõmbasin enese peale nende wiha ja kättemaksumu. Minu surm on otsustatud. — See sündis wiis aastat tagasi. Ma lahkusin maalt, mind aeti taga, kuid wiimaks pääsin ma ometi nende käest. Ja nüüd. . .“

Ta peatus ja ta silmad põlesid.

„Ja nüüd?“ küsis Verna kärsitult ja silmitses rääkijat huwiga.

„Juhtumisi oleksin praegu ühe liidu-liikmema rinnu kōkku jooksnud. Kuid tema ei tunnud mind nähtawasti ära. Läksin talle järele, wõtsin ette uurimise ja kuulsin, et liidu liikmed siin linnas ühes tänawas elutsewad. Sel põhjusel ei ole minu elu siin enam julge, waid ma pean siit wiibimata lahkuma!“

„Teie kardate?“ küsis Verna.

„Ei, Jumala eest mitte! Aga mul on palaw soov Teie seltsis elada. Kui Teie aga jah ütlete, minunaiseks tahate saada,

siis ei tohiks ma Teie pärast siia jääda, kus mind iga silmapilk surm ähwardab.“

„Ja Teie teate, kus, õiguse liit“ asub?“

„Tean!“

Verna Travis waatas talle näkku. Kahwatult, aga kohutawarahuga küsis ta:

„Kas julgete mulle aadressi anda?“

„Terwe oma elu usaldan ma Teie kätte,“ wastas krahw Rassendüll.

Ta wöttis neiu käe ja surus selle oma huulte.

Siis wöttis ta wäikse taskuraamatu, kirjutas ühe lehe peale mõne rea ja rebis lehe siis wälja.

„Siin on aadress,“ ütles ta. „Ma ei tea, mis Te sellega teete, aga selle järele ma ei küsigi. Mõtelge ainult selle peale, et ühes selle aadressiga minu elugi Teie käes seisab!“

Tema elu minu käes — tema elu minu käes! Need sõnad lendasid Verna peast läbi.

Samal silmapilgul asusid mitu inimest palmiaeda.

Verna tõusis.

„Wastuse annan Teile homme!“ ütles ta.

Oma tuppa jõudes wöttis ta nimekaardi ja kirjutas sellele:

„Krahw Oskar Rassendüll wiibib praegu „Pariisi“ hotellis.“

Ehk küll seda ainult mõni sõna oli, äratas nende ridade kirjutamine temas ometi nii suure ärewuse, et ta peaaegu oleks minestusse langenud. Ennast wägisi kogudes, pistis ta nimekaardi ümbriku, millele ta kirjutas selle aadressi, mis krahw Rassendüll talle oli annud.

Siis helistas ta.

Kohe selle peale astu üks mees tuppa.

Verna oli tulijale selja pööranud, nii et ta teda ei näinud, ja kirja laua nurgale asetanud.

„Olete Teie see, Jean?“ küsis Verna.

Ja ilma tulijale wastuseandmiseks aega andmata rääkis ta edasi:

„See kiri wiige kohe ära. Wastust ärge oodake, waid tulge kohe tagasi.“

Kõneledes ta üles ei waadanud; nähtawasti polnud tal kerge neid sõnu ütelda.

Mees wöttis kirja ja silmitses lühidalt selle aadressi.

Nähtawasti ei osanud ta hästi lugeda. Silmapilgu wiibisid ta silmad Vernal. Siis astus ta sõnatult ukse juure ja läks wälja.

Verna istus oma kohal kui kiwikuju. Ta käsi oli laualt maha langenud. Ta oli minestuses

Natukese aja pärast toibus ta. Ja tal oli tunne, nagu oleks sündinud midagi koledat.

Mis see oli?

Aa — nüüd tuli see temale meele. Ta oli krahw Rassendüll kohta surmaotsuse teinud.

Ta kokkus, nagu kardaks ta enese pärast.

„Aga miks peaksin seda kahetsema?“ küsis ta eneselt.

Ta waimu ette kerkisid kohutawad minewiku pildid.

Jah, tema, see krahw Rassendüll, oli tema waese wenna Pauli surma ajanud. Tema, krahw, pidi Pauli koleda otsa eest wastutama. Ta oli rääkinud tõtt, kui jutustas, et ta liidule, milles ka Paul wiibis, selja pööranud. Aga ta oli teinud weel enam. Ta oli kardetud Wene politsei juhtinud selle liidu jälgile ja tema wend wangistati ning saadeti maalt wälja. Nüüd elas ta Siberi taigas ja pidi seal surema. Põgenemisel las- kis waht ta maha.

Ja nüüd aastaid hiljem — oli ta kokku saanud äraandjaga. Verna sai kohe aru, et krahw Rassendüll teda armastama hakkas. Ta julgustas teda, äritis selle armastuse lausa kireks.

Ja nüüd, nagu krahw kord ta wenna südame murdnud, nii pidi äraandja oma elu jätma. Ta andis oma elu tema kätte ja nüüd. . .

Siin peatusid mõtted ja teadmatult liikusid ta huuled:

„Odapiste wõi kuul. . . Warem wõi hiljem kisuwad hundid, kelle ma tema kallale ässitan, ta puruks. Mina. . . mina. . . kes ma teda — armastan!“

Verna kargas üles.

„Jumal aidaku mind!“ sosistas ta, kuna tal wärin kehast läbi jooksis.

Ja siis ärkas ta südames walus kahetsus. Waimus nägi ta krahw Rassendüllil juba surnult. Oda oli ta südamesse tunginud

„Päästmine on nüüd juba hilja!“ kisendas ta süda.

„Wõib olla, ehk suudan teda weel hoiatada!“

Wiis minutit hiljem sõitis kinnine tõld wõõraste maja ette, milles krahw elas.

Verna tahtis kõik üles tunnistada, üks kõik, mis krahw siis tegi.

Krahwi toas istus väikse kirjutuslaua ees üks mees, kes Verna sissetulekut nähtawasti tähelegi ei pannud.

Verna astus mõne sammu edasi ja ootas tormilikult põksuwal südamel, et mees ennast liigutaks.

Ja wiimaks ometi märkas istuja tulijat

Ta tõusis järsku ja pööras ümber.

Ja wali imestushüüe tuli ta suust.

Weel enam imestas Verna, kelle näost wiimane kui weretilk kadus. Ta pidi toolitoest kinni kahmama, et mitte maha kukkuda.

„Paul!“

Enam ei suutnud ta ütelda.

Silmapiilk walitses waikus.

Siis astus Paul Travis edasi ja pigistas wärisewa neiu kõwasti oma rinnale.

„Ja,“ ütles ta, „mina olen Paul. Aga rahusta ennast, hauast pole ma mitte tõusnud. Sina uskusid, et olen surnud. See oli eksitus. Teade, mis ametikohtadele anti, polnud õige. Ma sain põgenedes küll kuuli kehasse ja mind arwati surnuks ning jäeti maha. Aga ma ei olnud surnud; ma toibusin sedawõrd, et suure waewaga lähemasse külla jõudsin, kus ennast kaua warjul hoidisin. . . Alles eile jõudsin siia, sest et siin oma ainsa sõbraga, krahw Rassendülliga tahtsin kokku saada. . .“

Verna kiskus enda ta käte wahelt lahti.

„Oma ainsa sõbraga?“ hüüdis ta kokkudes.

„Jah. Kas sa siis ei tea, mis tookord sündis? Wõib olla, et sa seda ainult

kuulsid, et ta meie liidu ära andis? Aga asi oli järgmine: krahw Rassendüll oli minu wastu väga hea. Ta teatas mulle, et ta meie liidust ei wõiwat hoolida. Kui siis meie maja läbi otsiti, aitas tamind põgenemisel ja peitis mind oma elu kaalule pannes, kuni mu minu läbematus ise ära andis. . . Imestad sa seda? Sa oled nii kahwatanud ja kokkunud!“

„Aga miks ei tulnud sa kõige esiti minu juure?“ hüüdis Verna.

„Seda ma tegin. Täna pärast lõunat käisin sinu toas. Sina uskusid, et olen teener, ja andsid mulle oma kirja, sest see olin mina, kes su kirja wastu wõttis. Kui ma aadressi lugesin, olin nii üllatatud, et rääkida ei suutnud. Ma wõtsin kirja ja awasin selle. Siin ta on, Verna, mis tahtsid sa teha?“

Neiu katsus wastata, kuid wastastikkude tunnete torm lämmatas ta hääle.

„Kuid need read, mis ma nüüd häwitan, oleksid liidu kätte sattunud, siis ei oleks enam keegi suutnud Oskar Rassendüllil elu päästa. Tead sa seda?“

Verna pea wajus rinnale

„Sa wihkad teda siis?“

„Ei, Paul,“ karjatas Verna, „ma. . . ma. . . armastan ju teda!“

Neiu tagast kostis äkki sügaw ohkamine.

Ta pööras ümber.

Krahw Rassendüll, kes natukese aja eest tупpa astunud, wõttis ta oma käte wahele.

Süda raske.

K. Aben.

Näen seiswat mäe nõlwal
kurwalt kaske,

üle niidu sügishõngus
hõljub raske.

Kannab hõngus ahast siidist
udumaske.

Langeb koltund lehti puudelt
nagu waske.

Langwad lehed, langwad õied —
süda raske.

Karl XI. nägemus.

Prantsuse kirjanik Prosper Mérimée Rootsi ajaloo.

Imutusi ja nägemusi pilgatakse, kuid neist on mõned nii hästi tõendatud, et nende mitteuskumine tähendaks kõigi ajalooliste tõenduste kõrwaleheitmist.

Protokoll, mis kõiki worminõudeid täidab ja nelja tunnistaja poolt alla kirjutatud, wastutab selle sündmuse tõe eest, mida ma tahan jutustada. Lisan juurde, et selles protokollis seisew ettekuulutus tuttaw oli jateda tihti nimetati juba kaua enne, kui sündmused täide läksid.

Rootsi kuningas Karl XI, kuulsa Karl XII. isa, oli despoot nagu wähesed teised Rootsi kuningatest, aga ka üks targematest nende hulgas. Ta piiras aadelisoo eesõigused, murdis senati wõimu ja andis seadusi ise oma woliga; lühidalt: ta löi riigi põhiseaduse, mil enne oli garkilik kuju olnud, täitsa uueks ja sundis seisusi temale piiramatu wõimu andma. Muidu oli ta selgepeaga wapper mees, kes kindlasti Lutheri usust kinni hoidis, paendumata, külm, kaine karakter, ilma igasugu ettekujutuswõimuta.

Alles weel hiljuti oli ta oma abikaasa Ulrike Eleonore kaotanud. Kuigi, nagu räägitakse, tema waljus würstinnasurma kiirustanud, näis ta tema surma tagajärjel ometi olewat sügawamini kurwastatud, kui seda ühe nii kuiwa südame poolt oleks wõinud arwata. Sest sündmusest saadik oli ta weel tusasem ja kinnisem kui warem, ja pühendas ennast walitsemisele niisuguse agarusaga, mis näitas, et tal soow oli piinlikkudest mõtetest wabaneda.

Ühel õhtul istus ta, koduriided seljas ja tuhwlid jalas, weel hilja oma Stokholmi lossi töötoas suure tule ees. Tema juures wiibisid ta kammerherra krahw Brahe, kelle wastu ta eriti lahke oli, ja arst Baumgarten, kes, kõrwalt öelda, wabawaimu osa etendas ja kõige juures kahtles, wäljaarwatud arstiteadus. Karl oli ta sel õhtul tulla lasknud, et temalt mingisuguse haiguse asjus nõu küsida.

Oli juba hiline õhtu, ja wastu oma harilikku harjumust ei annud kuningas nendele oma head õhtut soowiga see-

kord mitte mõista, et aeg oleks lahkuda. Norus peaga üksisilmil tulle wahtides — waikis ta. Ta seltsimehed tundsid igawust, aga kuningas kartis, ilma et ise õieti oleks teadnud, miks, üksijäämist. Krahw Brahe, kes küll märkas, et tema sealwiibimine kuningale wäga ei meeldinud, oli juba mitu korda tähendanud, kas ehk majesteet wahest puhata ei soowiks, kuid kuninga käeliigutus oli teda uuesti toolile tagasi sundinud. Omalt poolt hakkas nüüd arst rääkima, et öösine walwamine terwisele kasulik ei olla, aga Karl ütles läbi hammaste: „Jääge, mul pole weel lusti magada!“

Nii katsuti siis teistest asjadest juttu teha. Aga ükski jutt ei edenenu; oli selge, et majesteet tusases tujus oli, ja niisugusel puhul on kojaametnikkude seisukord alati piinlik.

Krahw Brahe, kes arwas, et kuninga kurbus walusates tunnetes peitub, mis abikaasa surm seal äratanud, silmitses tüki aega kuninganna pilti, mis seinal rippus, ohkas siis sügawasti ja ütles:

„Kui sarnane see pilt ometi on! Jah, see on ühtlasi sama majasteetlik kui pehme ilme! . . .“

Kuningas, kes alati, kui tema juures olekul kuninganna nime nimetati, arwas etteheidat kuulwat, wastas lühidalt:

„Oh mis! Pilt on liig meelitatud. Kuninganna oli inetu!“

Siis ise oma walida sõna peale pahane, tõusis ta ja hakkas toas edasi-tagasi jalutama, et ärewust warjata, mis talle häbipuna palgele ajas. Ta jäi hoowipoolse akna alla seisma. Öö oli pime, kuul alles esimene weerand.

Rootsi kuningate praegune loss oli siis alles lõpetamata, Karl XI., kes ehituse alanud, elas sel puhul weel wanas lossis, mis Riddarholmi saare otsas Mälari järwe kohal seisab. See on suur, hobuseraua kujuline hoone. Kuninga töötuba seisis teises otsas, ja peaaegu selle wastas seisis suur saal, kuhu seisused kogusid, kui kuningalt mõnesuguse kuulutuse wastu wõtsid.

Selle saali aknad paitsid sel silmapilgul olewat heledasti walgustatud.

Kuninga meelest paistis see olewat kummaline. Esiti oletas ta, et mõne teenija tõrwalont selle heleduse põhjuseks on. Aga mis oli sinna saali sel ajal kellegil asja, saali, mille ust enam palju aega polnud awatud? Ka oli walgus liig elaw tõrwikutule wastuläikeks. Oleks wõinud arwata, et seal tulekahju on; aga suitsu polnud näha, aknaruudud olid terwed, mingisugust kohinat ega kära polnud ka kuulda; kõik see laskis oletada walgustust.

Karl silmitses aknaid tüki aega, ilma et sõnagi oleks lausunud. Wahe ajal oli krahw Brahe käe wälja sirutanud kella järele, et teenijat kutsuda, keda ta tahtis waatama saata, mis see kummaline saladus õieti tähendab.

Aga kuningas takistas seda tegemast.

„Ma lähen ise saali,“ ütles ta.

Neid sõnu üteldes kahwatas ta silma nähes ja ta nägu ilmutas nagu waga kokkumist. Sellegipärast lahkus ta toast kindlal sammul. Kammerherra ja arst järgnesid talle, kummagil põlew küünal käes.

Uksehoidja, kelle käes wõti hoida, oli juba magama läinud. Baumgrten läks teda äratama ja käskis teda kuninga nimel silmapilk seisustesaali ukseid lahti teha.

Suur oli selle mehe üllatus seda ootamata käsku kuuldes; ruttu ajas ta riided selga ja ilmus warsti, wõtmekimp käes, kuninga ette.

Kõige esiti awas ta ukse jalutuskäiku, mis seisustesaalile eesehk kõrwalruumiks oli.

Kuningas astus sisse. Aga kuidas imestas ta nähes, et kõik seinad musta riidega olid kaetud.

„Kes on käskinud,“ küsis ta wihaselt, „seda saali nii üle tõmmata?“

„Majesteet,“ wastas uksehoidja kohkunult, „niipalju kui mina tean, ei keegi. Ja kui ma seda koda wiimati lasksin koristada, olid ta seinad nagu alati kaetud tammelaudadega. Wististi mitte pole seda teinud Teie majesteedi warandusehoidja.“

Ja kuningas oli, ruttu käies, juba jõudnud käigu wiimasesse kolmandikku. Krahw ja uksehoidja käisid just tema taga, ihuarst Baumgarten oli pistet kaugele jäänud; ta wankus hirmuwahel, et ta tüksi jäetakse, ja kartuse wahel

kummalise asja eest, mis ennast nii kohutawalt ette kuulutas.

„Ärge minge edasi, majesteet!“ hüüdis uksehoidja. „Minu waese hinge juures, siin on kodukäijad olemas! Sel tunnil... kui kuninganna, Teie kõigearmulisem abikaasa, suri... räägitakse, kõndiwat ta siin ringi... Jumal hoidku meid!“

„Pidage, majesteet!“ hüüdis krahw omalt poolt. „Kas ei kuule Teie kõmu, mis saalist kostab? Kes teab, millised hädaohud Teie majesteeti seal ootawad!“

„Majesteet,“ ütles Baumgarten, kelle küünla tuulepuhang kustutanud, „lubage vähemalt, et ma parkümmend ihukaitsewäelast kohale kutsun!“

„Astume sisse,“ ütles kuningas kindlasti. Ta peatas suure saali ukse juures. „Ja sina, uksehoidja, awa ruttu uks!“

Ta lükkas jalaga wastu ust, ja nagu suurtükipauk kõmatas see löök, wõlwidest wastu kajades, läbi käigu. Uksehoidja wärises nii, et wõti wastu lukku löi ilma et lukuauku oleks läinud.

„Wana sõdur, kes wäriseb!“ ütles Karl ja kehitas õlgu „Krahw, awage Teie uks!“

„Majesteet,“ krahw pörkas sammu tagasi, „käskigu majesteet mind ühe Daani wõi Saksa suurtükisuu ette seista, ma kuuleksin wiibimata sõna, aga Teie käsitate mind põrgutennast wäljakutsuda!“

Kuningas tõmbas uksehoidja käest wõtme.

„Näen,“ ütles ta põlglikult, „et see ainult minusse puutub!“

Ja weel enne, kui saatjad teda said takistada, oli ta raske tammeukse awanud saali jaastunud sõnadega:

„Jumala abiga!“

Kolm seltsilist, aetud uudishimust, mis nende hirmust suurem, wõib olla ka häbist, kuningast maha jääda, astusid tema seltsis saali.

Suur saal oli walgustatud lugematutest tuledest. Must riie kattis seinu. Tema peal reas seisid oma harilikus korralduses Saksa, Daani ja Wene lipud, Gustaw Adolffi sõjawäe wõidusaagid. Nende wahel seisid Rootsi lipud leinaehtes.

Lõpmatu koosolijad täitsid pinke. Seal istusid, igatüksi oma seisust mööda, neli seisust. Kõik olid mustas riides ja need paljud inimlikud näod, mis mus-

talt põhjalt hiilgawalt wälja paistsid. peletasid nii wäga silmi, et ükski neljast sisseastujast kellegi tuttawat nägu ära ei tundnud ega leida wõinud.

Kõrgemal troonil, kust kuningas harilikult koosolijatele midagi ütles, nägid nad werise surnukeha, mis ehitud kuningliku au wäliste märkidega. Temast paremat kätt seisis üks laps ja hoidis, kroon peas, walitsuskeppi käes; pahemat kätt toetas üks wana mees, õieti tont, troonile. Tõmal oli seljas pidulik mantel, mida, enne kui Wasa Rootsimaa kuningriigiks teinud, warem Rootsimaa walitsejad olid kannud.

Trooni wastas istusid laua ees, millal suuri raamatuid ja mõnda pergamendirulli nähti, mitu meest, näod walidad ja ülewad. Nad kandsid pikki muste mantlid ja paistsid olewat kohtunikud. Trooni ja koosolijate pinkide wahel seisis musta riidega kaetud tapapakk ja selle kõrwal kirwes.

Ükski neist koosolijatest ei näinud Karli ja ta kolme kaaslase juuresolekut märkawat. Kui nad saali astusid, kuulsid nad kõige pealt ainult segast kõnekõminat, millest aga mingisuguseid sõnu wälja ei kajanud.

Siis tõusis wanem mustalt riietatud kohtunikudest, kes nähtawasti kohtu esimees oli, ja löi kolm korda käega suurele raamatule, mis awatult tema ees seisis. Silmapilk jäi kõik waikseks. Mõned noored mehed, hea wäljanägemisega, rikkalt riides, käed seljale seotud, astusid saali uksest, mis just selle ukse wastas seisis, kust Karl oli saali astunud. Nad sammusid pead kõrgel hoides edasi. Nende pilgust paistis kindlus. Nende taga käis tugew mees, kel pruunist nahast kuub seljas; tema hoidis nõõri otsa, millega meeste käed seoteud. Teiste ees seisew, nähtawast kõigu tähtsam, wang jäi kesk saali tapaku ette seisema ja silmiises seda põlgliklt.

Samal silmapilgul näis surnukeha kramplikult tuksudes tõuswat ja wärske punane weri woolas ta haawast. Noormees langes põlwili ja pani pea pakule; kirwes wälkus õhus ja käis siis tumedasti wastu paku. Werejuga pritsis trooni jalale ja ühines surnukeha weriga; pea aga weeres, mitu korda punaseks muutuvalt põrandalt üles ka-

rates, Karli jalgade ette, mille ta werega määris.

Siiamani oli imestus kuninga tummaks teinud; aga seda koledust nähes „pääsid ta keelepaelad lahti.“ Ta astus mõne sammu lawa poole ja pööras walitsejantilis seiswa mehe poole, ja ütles julgesti tuntud sõnad:

„Oled sa Jumalast, siis räägi, kui aga kellegist teisest, siis jäta meid rahule!“

Pikkamisi ja pühalikult wastas temale tont:

„Kuningas Karl, see weri ei woola sinu walitsuse ajal... (siis jäi hää! waiksemaks) ... waid wiis walitsusjärku hiljem. Häda, häda, häda Wasa werele!“

Nüüd hakkasid lugematud koosolijate kontuurid uduseks minema; warsti paistsid nad weel olewat wärwilised warjud, siis kadusid nad täiesti; muinasjutulised tuled kustusid ja Karli ning ta saatjate küünlad walgustasid wanu seinakatteid, mis tuules tasakesi kõikusid. Weel kuuldi tükk aega üsna imelikku heli, mis metsa kohinale wõrdus, üks teine heli nagu kandlikõlin, kui ta keeled katkewad. Kõik olid nägemuse kestuse suhtes ühel arwamisel — kümme minutit kestis ta.

Mustad waibad, mahalöödud pea, wereojad, mis põrandat wärwinud, kõik olid ühes tontidega kadunud; ainult Karli tuhwil oli üks wereplekk.

Oma töötuppa tagasi minnes laskis Karl kõik, mis nad näinud, paberisse panna ja alla kirjutada; ka ise kirjutas ta sellele alla. Milliseid ettewaatusabinõusid ka tarwitati, et selle protokollis sisu teatawaks ei saaks, ometi ei suudetud ta awalikuks tulekut takistada; juba Karl XI. enese eluajal sai ta tutawaks.

Weel praegu on ta alles ja keegi ei ole weel julenud kahelda ta tõelikkuses.

Kirja lõpp wäärib tähelepanu. Kuningas ütleb selles:

„Ja kui see, mis ma siia olen kirja pannud, mitte ei ole sula tõde, siis loobun ma kõigest lootusest parema elu peale, mis ma ärateeninud olen mõne heateo läbi, eriti aga agaruse läbi oma alamaid õnnelikuks teha ja oma esiwanemate usku alles hoida.“

Kui nüüd meele tuletada Gustaw III. surma ja kohtupidamist Ankarströmi,

tema mõrtsuka, üle, siis võib kindel olla selle iseäralise ettekuulutuse ja nende sündmuste kokkukuuluvuse suhtes.

Noor mees, kelle pea seisuste juuresolekul maha raiuti, kujutas Ankarströmi.

Kroonitud surnukeha oli Gustaw III. Laps ta poeg ja järeltulija Gustaw IV.

Rauk viimaks oleks olnud Södermanlandi hertsog, Gustaw IV. onu, kes, esiti kuningriigi regent, hiljem, pärast Gustaw IV. troonilt lahkumist, kuningaks sai.

Mitte wäsida!

Saksa luuletaja Caesar Fleischlen.

Oh mitte wäsida!
Kõik muu
sündigu —
kuid mitte wäsida!

Ei ma arwa päewa välisestkärast,
ei ka tühiste tusatundide pärast —
need kõik waibuwad, waowad
ja kaowad
meie tunnetest
iseenesest. . .
Ja kui ei kao nad,
on wisamad —
kui ei jää he a g a maha,
siis ära aega räiska,
waid p a i s k a
nad selja taha! . . .
Kuid tugew olgu su hinge piht,
ja käänamata
ning wäänamata
seisku sul silma ees
alati elu sees
suur ja ülendaw siht!

Tume päew võib tuska tuua,
pettus paljugi pahandust luua,

kõlwatus sõrmed sul ägedas wihas,
karjuwas maksmiseihas
kiskuda kokku rusikasse,
ergud kõik panna wärisema
ja were ajada särisea,
kuidas ta iial weel jaksab,
nii et tead ja tundma pead:
kas üldse weel woidelda maksab! . .
Kuid see kõik lahtub
ja jahtub
meie tunnetest
iseenesest!

Kõwa olgu su h i n g e piht,
ja sinu seesmine siht —
olgugi wõitlust palju —
seisku käänamata
ja wäänamata
kindel kui kalju!
Ära lase oma hinge käsitada
ega ka wäsitada —
ära wäsi iganes
südames —
seal, kus seisawad
elu allikad!

Imelugu.

Andres Silla.

Tunnen loodust. Metsas mäna känd,
sellest kaswanud on jälle mänd;
olgu puu mis tahes tõugu, laadi,
temast jälle sama wõsu saadi:
sirel saareks ei wõi sirguda,
tamm on tamme järeltulija. . .

Tunnen inimesi. Tunnen meest,
kesse wõitles oma rahwa eest. . .
Eesti kannust oli tõusnud tema,
sest et eestlased tal isa, ema,
aga imelugu, mis me näeme —
tema tütrest saanud — sakslane!

Ajakirjanikud.

Ameerika-Saksa kirjanik Joseph Roth.

12 nowembril tõi Bostoni „Aurora“ oma kaheksa lehe paksuse numbri esimesel leheküljel järgmise telegrammi:

„Eilasest päewast saadik on tuntud suffragettide juht miss Sylvia Punkerfield kadunud. Nagu teada, pidi täna suffragettide massiline demonstratsioon walitsushoone ees olema, milleks kuulsamad juhid Chikagost ja New Yorgist siia sõitnud.

Politsei oli isegi, nagu üleille kirjutasime, pommiwiskamise kawatsusest walitsusehoone ees teada saanud ja kõik abinõud tarwitusele wõtnud selle ärahoidmiseks. Miss Punkerfield oli selle koosoleku algataja ja ülepea terve naisliikumise juht olnud. Seda imestuswäärilisem on ta demonstratsiooni-eelne äkiline kadumine. Sosistatakse kuritööst. — Miss Punkerfieldil oli muidugi palju kadestajaid. Politseil ei ole seni, kõigi uurimiste peale waatamata, korda läinud kadunud suffragettide juhi jälgile jõuda.“

Terwe Massachusetts tundis muidugi miss Punkerfieldi. Sylvia Punkerfieldi, sihwakat suffragetti, lühikeseks lõigatud juustega ja mustas lihtsas kalewikleidis, mis wälja nägi kui programm ja mille kuulmata lihtsad puunõõbid, mis musta riidega ületõmmatud, kui punktid olid selles programmis. Kuid siiski oli selles lihtsuses teatud edewus. Wõi uskus keegi tõesti, et miss Sylvia sellepärast lühikesi juukseid kandis, et see oli praktiline ja mehelik? Miss Sylvia poisi sarnase noorte näojoontega lapsepeale ei sobinud ükski soeng nii kui see. Miss Sylvia olid sinised silmad. Sinised, seda öeldakse nii ja mõeldakse selle juures taewa või muu sinist wärwi asja peale. Miss Sylvia silmade sinas oli aga midagi hilissügise õhtu pilwede wioletti wärwitoonist ja nad ei tuletanud kuidagi kewadetaewast meelde. Kui miss Sylvia koosolekul rääkis, siis wirtsendas ta silmis wiolettsinine külm teras. Tal oli teraw, kuid meeldiw hää. Kui miss Sylvia lööksõna rahwamurdu hüüdis, siis sirgus ta sihwakas keha poodiumil ja ta käe pikad, peened sõr-

med haarasid kui piitsawarrest kinni. Ta poisi käewars joonistas õhus poogna, ja näis, nagu oleks Sylvia oma sõna kui gummiballi saali wisanud. Sealjuures sai ta hää metallise kõla nagu lööks mõök wastu waske. Nii oli miss Punkerfield.

Ei olnud ime, et terve Massachusetts teda tundis. Wanadlane miss Lawrence, kes kõhn oli kui põrandalaud, oli loogiline, järjekindel ja järelandmatu kui algebra õpiraamat. Keegi ei julenud temaga waielda. Oma noaterawa loogikaga raius ta iga wastase kaheks.

Noor, aga tuim miss Esther Smith teadis kõik kolme aastasaja mõttetargad peast ja külwas waenlased tsitaatidega üle, nii et nad põlwile langesid ja arnu palusid.

Miss Ethel Fisher, worstikaupmehe Fisheri tütar, oli oma meheliku tooruse poolest kardetud. Ta sõnad olid hoogsad ja rasked, niisama kui ta isa tööliste wasarad, millega nad hobusenahkadest worste tegid.

Kuid mis oli see kõik miss Sylvia üliloomulikkude omaduste wastu! Miss Sylviat ümbritses wõiduhilgus. Ta olekus oli wõit. Ta hingamises oli wõit. Et ta nii intelligent on ütlesid Massachusetts'i naised. Et ta nii ilus on, ütlesid Massachusetts'i mehed. Ja ei oleks miss Sylvia mitte nii äkitselt kadunud, siis oleks wististi warsti juhtunud, et naised oma õiguste eest wõitlemisest oleksid loobunud ja mehed suffragettideks muutunud.

Sest juba olid mõned Bostoni professorid miss Sylviale poolehoidu awaldanud, kolm kõige nooremat Massachusetts'i neljakümnest senaatorist awalikult oma sümpaatiat suffragettide wastu wäljendanud ja maailma kuulus härjawaõitleja, kes kolme kuu eest siia tulnud, noor Pedro dal Costo-Caval ei puudunud ühelgi koosolekul, kus miss Sylwia kõnet pidas, ja plaksutas terwe oma härjawaõitleja jõuga käsi, niipea kui miss Sylvia oli lõpetanud wõi mõne wastase waikima pannud.

Ja nüüd oli miss Sylvia kadunud! Temast ei teadnud keegi midagi muud, kui seda, mis „Aurora“ telegrammis seisnud.

Mis oli miss Punkerfieldile juhtunud?

*

Cafè Chestertoni pahemas nurgas akna juures istusid kolm herrat, keda terve Boston ja Massachusetts tundis: herrad Washer, Pumper ja Klington.

Mister Washer oli „Little Times“ reporter. Ta kandis suurt pruuni kübarat ja säärega saapaid, mis puusadeni ulatasid. See, mis kübara ja saabaste wahel oli näha, see oligi õige mister Washer. Ja seda oli väga vähe. Sest mister Washer oli väike ja kõhn. Ta pea oli midagi väikest, owaalset. Ta nägu oli kui kokkukortsutatud paberileht. Ta nina oli kahe suure woldi wahel näkku paigutatud. See oli üks neist ninadest, mille peal ükski näpitsprill ei seisa. Sellepärast kandis mister Washer oma roheliste, terawate silmade ees prille. Prillid olid ainuke meeldiw asi ta näos. Nad oli puhtad ja läikiwad ja erandasid ennast imelikult tema pruunkollasest näowärwist. Kui mister Washer prillid ja kübara ära wõttis, nägi ta pea wälja kui wäike päkel. Kes kord mister Washeri oli näinud, selle jäid kolm asja meelde: pruun kübar, prillid ja säärega saapad. Nendest kolmest asjast seisis mister Washer koos. Mis aga õiguse poolest mister Washer oli, kadus täiesti. Aga just õige mister Washer oli huwitaw. Ta oli politseireporter. Ta lehe „Little Times“il“ olid alati kõige täpsemad teated nende inimeste sündimise, eluloo ja perekonna olude üle, kel politseiga kuidagi moodi oli tegemist.

Kui kusagilt jõest uppunu naistööline leiti, teadis mister Washer kohe, et tal selle ja selle puuwilla-wabriku töölisega suhe olnud. Mister Washer rääkis töölisega, kuulas ta teenistuse üle, teadis, et ta oli wäljaspool abielu sündinud laps, et ta wanawana ema neegrinna olnud, ja seadis kõigist nendest teadetest kunstlise loo kokku. Ta mängis oma teadmiste ja teadetega, kui laps ehituskiwidega. Seal puudus walmis majal weel üks katusehari, üks tornike, üks nurgake. Mister Washer kirjutas weel pisikese õrn-ettewaatliku loo

täis graatsilist delikatessi töölise teisest suhtest.

Mister Washer oli kui kondiitor, kes walmis tordile weel ühe rosina, ühe mandlilõike ja natuke wahukoort riputab. Kõik oli ilus, puhas ja siiski ei puudunud tal teatud pikanterii. Need politseilood olid mister Washeri kuulsaks teinud.

Mister Pumper oli täieline wastand. Suur, raske ja tugew. Wiimastel aastatel kaldus ta isegi paksuse poole. Ta kandis jämedat – elegantset ülrikonda. Ta käed olid karwased ja kahe briljantsõrmuse wahelt, mida ta paremakäe nimetissõrmes kandis, wahtisid kangekaelselt kolm ninatarka karwa. Ta westi pehmel kumerusel kõlises kuldne uurikett, kui ta hingas. Ta jalad oli lühikesed ja sissepoole kõwerad. Ta wurrud olid mustad ja läikisid pomaadist. Mõnikord peitus karwade sees isegi tükikene rohelist briljantiini. Pea oli lage kui biljardikuul. Üle ta kuuekrae ääre langes raswane kukal. Niisugune oli mister Pumper.

Ta ei urgitsenud, ei wiilinud, ei olnud ka delikaatne ja sentimentaalne nagu mister Washer. Ta tõi rööwmõrtsukatöid ja kallaletungimisi kiirrongidespäewawalgele, spetsialiseerus surnukehadetükkideks raiumises ja ujus üldse õuduses. Õökõrtse tundis ta kui oma westitaskuid. Ta oli rööwmõrtsukatega „sina“ sõber ja jõi politseinuuskuritega. Ta teadis tulewatest rööwmõrtsukatöist ja waikis seni, kui suur päew tuli ja ta niisugused täpsusega juhtumise kirjeldas, nagu oleks ta ise sealjuures olnud. Kõik imestasid mister Pumperi teateid ja „Boston Kiker“ maksis talle 1000 dollari kuus palka.

Kolmas oli mister Klington. Suur ja kõhn, kui üks tema halwast sigaritest, mis tal alati suus. Ta hele juuks oli lihtsalt kammitud, kukkus raskeis laentes pahemale näopolele ja peitis enese alla wea: mister Klingtonil puudus üks pahem kõrw. Ühel ratsasõidul, mis ta oma lehe „Bloody Tomahawk“i“ käsul kaugele idasse ette wõtnud, oli tal kõrw peast äralastud.

Mister Klingtonil oli wäärtusline oma dus. Ta oli waikne kui haud. Kui talt küsiti, mis juhtunud, siis wastas ta lihtsalt: ei midagi. Ja seal juures oli ta rinnataskus kõige uuema rööwmõrtsu-

katöö kirjeldus. Ta oli kui sensatsioonide alalhoidenõu, millest midagi läbi ei tilkunud. Temasse kallati kõige õudsemad teated ja näha ei olnud midagi. Ta oli kui hästikorgitud, täitsa läbi-paistmatu tumeroheline pudel.

Need kolm reporterit sünnitasid Massachusetts'is „Liidu“. Nad teadsid alati midagi uut. „Aurora“ oli muidu hästi informeeritud, aga rööwmõrtsuka töö suhtes lonkas ta. „Aurora“ toimetaja oli vihane. „Aurora“ reporterid jooksid kui tagaäetud loomad Massachusetts'is ringi. Nende keeled rippusid maani. Nad ei saanud midagi teada. Café Chesterton'is sepitseti uudiseid ja puhuti ilma. Café Chesterton'is istus „Liit“ kui kindluses. Kes ligineda püüdis, pidi mister Klingtoni hirmsa, surmawa „mitte midagi“ eest taganema. „Liitu“ ei võidud süüdistada.

Tont teab, kust need kolm oma värsked uudised välja nuuskisid. Ja kui neid ei olnud, siis oli neil neid siiski veel mõned. Kui kaua aega mõrtsukatööd ega rööwimist ei juhtunud, siis istus „Liit“ koos ja pidas aru rööwimise või tapmise võimaluse üle. Ehk jälle kirjutas mister Washer kuulsa kurjategija Tommi minewikust õrna, delikaatse loo. Wõi kirjutas mister Klington: „Nagu kuulerre, ei ole tulesüütamise katse juurdlus Tompsoni petrooleumi allikates“ mingisuguseid tulemusi annud. Meie lugejad mäletawad weel „pikka Jimmyd“, kes mister Tompsonile kättemaksu wandus. See Jimmy oli kahe aasta eest ahjukütjana Austraalia sõitnud ja seal ühe rööwliisalga pealikuks hakanud. Umbes nelja kuu eest — nii räägiti ta tutwusringkonnas — on ta Massachusetts'i tagasi tulnud. Ja nüüd järgneb mister Washeri õrn, delikaatne „pika Jimmy“ wiimase suhe kirjeldus.

*

Ühel päewal aga ilmus üks uus reporter: mister John Baker Chikagost.

Ta oli pikk ja kõhn, kui hurdakoer. Ta nina ulatas näost kaugele välja, oli teatud määral iseseisew. Ta liikus pahemale ja paremale poole, üles ja alla, ilma et ükski teine muskel mister Baker'i näos oleks liikunud. See nina ei olnud ialgi rahulik. Ta tundis sündmuste lähenemist. Ta tõmbas sensatsioonide ligi, kui magneet rauakildusid.

Ta nuusutas inimeseliha lõhna, wargusi ja kuritegusid. See oli tõesti tähelepanemise wäärt nina. Mr. Baker tuli otseteed jaamast „Aurora“ talitusse.

„Mida teie wõite?“ küsis temalt toimetaja.

„Kõik,“ ütles mr. Baker.

Ta sai kaheksasada dollari ja hakkas „Aurore“ reporteriks.

Mr. Bakerit huwitasid suffragetid. Ta sõbrustas härjawõitleja Pedro dal Coste-Cavali'ga. Ta käis mitmel koosolekul ja plaksutas kõwasti käsi. Ta wõitis tuuma miss Esther Smithi poolehoidu sellel läbi, et „Auroras“ suffragettisid kaitses.

Miss Punkerfieldi saladuslike kadumise sõnumi oli mr. Baker kõige enim „Aurora“le toonud. See oli lihtsalt kole.

Mr. Pumper, mr. Washer, mr. Klington pidasid nõu. Täna ei wõinud nad rohtlaane põlemisest ega pikast Jimmyst kirjutada, niisama ka mitte Jenkins'ist-patsilõikajast ega Tommy'st-rööwmõrtsukast.

Mis oli see kõik miss Sylvia Punkerfieldi kadumise kõrwal? Pidi kirjutama, kuidas, mikspärast, milwiisil. Mister Washer läks miss Lawrence juur aru pärima, aga suffregettide juht oli pea kaotanud ja ei annud mingisuguseid teateid.

Politsei oli õpetatud koerad lahti lasknud. Mister Washer jooksis koertega wõidu kadunud miss Sylviat otsides. Kuid ei leidnud midagi.

„Liit“ läks poliseitülem mr. Shelly juure.

„Mr. Shelly,“ algas Pumper, „mul on üks kahtlus!“

„Missugune?“

„Kahtlustan meie ametwenda mr. Baker'it, et ta miss Sylvia wägiwaldselt ära rööwinud. Sellest mehest wõib kõike uskuda! Oh, sensatsiooni saawutada, on ta ka mõrtsuka tööle peale walmis.“

Mr. Washer noogutas nõusolles pead. Ta oli koeraga wõidujookmisest nii wäsinud, et rääkida ei suutnud.

Mr. Klington waikis ja imes külma sigariotsa, nagu suudaks ta sealt selle tumeda loo seletust välja imeda.

Politseiülem otsustas „Aurora“ reporterit üle kuulata.

Kui nad aga „Aurorasse“ jõudsid, kuulsid nad, et mr. Baker hommikuse rongiga miss Sylviat otsima sõitnud.

Sel ajal oli aga mr. Baker omas toas ja luges mõnuga ja naeratades üht kirja. Esimest korda elus ei liikunud ta nina.

Kiri oli 11. nowembril kirjutatud ja kandis pealkirja:

„Atlantise lael.“ Ta oli Portugaalias härjawõitleja Pedro dal Costo-Cawali käest ja kõlas järgmiselt:

„Armas sõber!

Nüüd alles mõistan, mis sulle ja su reporteri auahnusele võlgnen. Sinu mõte, miss Sylviat armastama hakata, oli suurepärase. Su nõu, teda warastada, weel suurepärasem. Pealegi oli ta kõigege nõus. Ta ei tahtnud enam pomme pilduda. Iga naine ootab ju lõppude lõpuks siiski oma härjawõitlejat.

Kõik teine — poliitika ja pommid — on ainult asetäide. Warastasin ta tema enese tahtel. Oleme väga õnnelikud.

Kui mul poeg saab olema, oled sa ristiisa. Telegraferin sulle. Terwitan!
Sinu Pedro.“

Mister Baker wõttis taskuraamatu ja kirjutas New York'i „Aurorale“ telegrammi.

*

Järgmisel päewal tõi Bostoni „Aurora“ oma kaheksa lehe paksuse numbri esimesel leheküljel järgmise telegrammi:

New York, 12. nowembril.

(Meie kirjasaatjalt.)

Miss Sylvia Punkerfieldi saladusline kadumine on selgitatud. Miss Sylvia laskis ennast Portugaalia härjawõitleja Pedro dal Costo-Cawal poolt ära warastada. Nad armastasid üksteist juba pikemat aega. Praegu on nad teel Portugaaliasse.“

Cafè Chesterton'is oli suur ärewus. Mister Pumper kukkus telegrammi lugedes surnult põrandale. Mister Washerril tõusis palawik, ta jampsis nädal aega ja suri kopsupõletikku, mis ta saanud külmetusest, kui koeraga wõidu jooksis. Mirster Klinton tagandati telefoni teel ametist. Weel täna on teda Cafè Chesterton'is näha, kus ta warastamise lugude üksikasju ootab, et neid esimesena lehte panna.

Kohus.

Poola kirjanik Kazimierz Tetmajer.

Hing lahkus kehast; ingel wõttis tal käest kinni, wiis ta halli, kurba kõrbe ja pani kiwi peale istuma. Aga ülevalt sinikashallist tühjusest kajas hääl:

„Mõista enese üle ise kohut!“

Ja sealsamas hinge silmade ees tekkis jõgi, mille wesi — nagu hing kohe ära tundis — ainult pisaratest koos seisis, aga ta oli segane.

„Waata, need on inimese pisarad, mis sinu maailmas wiibimise ajal sinu pärast on walatud.“

Hing wastas:

„Jah, aga nende hulgas on ka minu pisarad.“

Ja kolm korda ütles ingel seda hingele ja kolm korda wastas hing.

Kuid äkki muutus jõe segane wesi selgeks nagu kristall ja õige sügawaks.

Ja ingel ütles:

„Waata, need on su ema pisarad!“

Ja hing wastas, nagu kinni kattes:

„Seda kahetsen, selles olen süüdi, sest seal ei ole minu pisaraid.“

Mälestuspäew.

Saksa kirjanik Hans Bachwitz.

Minu tupp tormas, wärwidesthõiskaw kewadekleit seljas ja „esimeste mahlakannikeste“ pilw käes, piltilus naine. Teiselpool kõige paremaid, aga keset häid aastaid. Magusas sihwakuses, mis garanteerib kõige õrnamat ümarust. Kõige kenama kübarakese all Itaalia soneti kuld kollakad juuksed. Sama ehtsad ta purpurhuuled, ta silmade helkiw öö ja põskede roosiline kuma. Kõige esimene ensemble.

Mina istusin, wiltkingad jalas, Schilleri kaelus kaelas ja ajaloolik kodukuub seljas kirjutuslaua ees ja luuletasin oma maksulehele kõiksugu asju. Korraga oli mul see daam põlwedel; ma tundsin kaelas kõige õrnamat kaelustust ja suul suudlust, mis otsekohe Scheherazade järele lõhnas. Selle teretuse wastu põlnud mul midagi öelda; ma harjusin kiiresti seisukorraga ja suudlesin wastu, sest et ma selles suhtes enesele midagi ei lase kinkida. Nii suudlesime üksteist mitu minutit, kui mulle äkki raskesti südame peale langes mu naine, kes iga silmapilk wõis tagasi tulla ja, nagu kogemustest teadsin, selle wastu protesteerida, et üks nii ilus wõõras daam minu põlwi tugitooliks tarwitas. Sellepärast ajasin pea kuklasse ja sattusin sellejuures — pagan wõtku! Kõige ebasoodsamatel silmapilkudel on inimene abielus!

„Jah, armsam, mina olen see tõesti, silmitse aga mind.“ ütles daam, ja see kõlas otsekui Wiini waltser. „Eks, sina ei teadnud oodatagi, et ma täna sinu juure tulen!“

Mina ei olnud seda tõesti oodanud.

„Muidugi ei tea sa, mis päew täna on, sina kelm? Sul pole aimugi, et täna on 1. aprill, mis?“ Tutistas mind Scheherazade neist wähestest juustest, mis ma nooruse maksujõuetusest olin päästnud. 1. aprill? Hm! Muidugi! Teisiti ei wõinud see olla!

„Sina oled ta muidugi unustanud, oma wäikse Alice, oma Liksewei, kuidas sa teda kutsusid, tost õnnetust-õn-

nelikust 1. aprillist saadik — — aga jäätame selle. Ega sinagi pole saanud nooremaks.“

„Loogiline tagajärg — — —“ wiskas sin ma jutu sekka.

„ — — kuulsusele,“ wiskas tema minu jutust välja. „Jah, muidugi, kuulsaks oled sa saanud! Ja ikka weel sama hea ja armas poiss kui tookord! Sina — kas mäletad weel, kuidas ma sinu esimese opereti kreiriisin? Jamillist hirmu sa tundsid, et ma sinu waltseri teises aktis ära rikun, waltseri, mis sa nimelt minu jaoks olid loonud — tookord — — —“

„1 aprillil,“ tähendasin ma.

„Aga ei!“ naeris ta koskedena, „Garda järwe ääres. Nagu näib, oled sa õige palju waltserid komponerinud — sina!“

„Ikka ka!“ pomisesin mina.

„Ah, sina magus poiss, sina! Tead, mina pole tagasihoidlik, kuulsa kunstniku poolt oleks see ju lollus — noh, heakene küll, mul oli ka armastajaid, aga seda wannun sulle: Sina olid mulle ometi kõige armsam. Sind pole ma iial unustanud. Muidu ei oleks ma wististi mitte tulnud, täna, meie mälestuspäewal.“

„Tore mõte,“ kinnitasin mina.

„Wististi imestasid, et tookord nii jäljetult kadusin?“

„Tõesti —“

„Jah, waata, tahtsin sulle ikka kirjutada, kõik need aastad, aga siis mõtlesin, parem ütlen talle seda parajal juhusel. Kui kord 1. aprillil kõik klappib!“

„Ja klappis!“

„Lumpi!“

Pikem suudlusfermaate. Wiimaks katkestatud wäawelkollasest wälgust minu teadwuses. Wälk oli minu naine. Loodetawasti streigib tramm. Terwe wariik selle streigi eest!

„Mine, millised hirmsilmad sa äkki teed!“ küsis ilus daam. „Olen sulle ju

ikka veel truu, ja kui minu mees ei oleks nii väga armukade — — eks, sa lugesid ju, et ma mehele läksin?“

„Ärme abielust räägime!“ keerasin ma kõrwale.

„Jah, sul hea rääkida, sina wana-poiss!“

„Kuidas sellele waadatakse!“

„Ja mis teeb siis Milli Sansoni? Ja Lola Gutberg? Ja ilus Ralf, tead, kes alati kergeid kübaraid kandis ja kelle sa kord nii pudrupehmeks peksid, uskudes, et ta mind waritses. Jumaluke, need ajad! Ja kapellmeister Dippelmann, kel alati põsk paistes oli — hammaste pärast, nagu ta ütles — aga see oli naise pärast. Kas tema elab veel?“

„Jah, elab, aga naine on tal surnud!“

„Kutsumata! See wana irin! Kuidas ta mind tolkas, uskudes, et minule ta Egon meeldib! Pah! Niisugune kui mina! Ja kuna sina mul olid!“

See täitsa ootamatu truudus nõudis veel tagast järele tasumist. Tegin seda generaliteediga, mis mul niisuguses hewuses omane.

„Aga minel!“ wabastas enda Liksewei ja naeris. „Ole wiisakas: Ja et sa mu juukseid sassi ei aja! Kuna ju Ulli nii armukade on!“

„Sinu mees!“

„Minē, jäta juba! Minu mehe nimi on Franzl. Ulli on minu — noh —“

„Armuke?“

„Naera kohe! Niisuguseid lugusid mina enam ei tunne. Noh, Ulli on minu puudel. Sina, tema on inimesest targem. Kui ma koju lähen ja mu juuksed sassi on, siis teab ta kohe, mis juhtus!“

Ja siis haugub ta kui hull. Ja minu mees naerab siis ikka ja ütleb: „kuidas koer röömustab!“ Jah, nii rumal on ta!“

„Puudel?“

„Ei, Franzl! Aga sina, nüüd pean minema! Ei, ei, lase lahti, mul on palju askeldamist. Aga homme tulen, kui sul aega on.“

„Seda paraku ei ole. Homme reisin ma ära.“

„Kuhu? Ega ometi —?“

„Muidugi!“

„Kas tõesti? Noh, waat, see teeb mulle rõõmu! Olen ju lehtedest lugenud, aga ei uskunud õieti. Noh, kui kuulus sa oled! Nii siis jumalaga! Ja kirjuta mulle ka kord, kuuled! Säh, veel üks musu! — — Noh, nüüd on lõpp! Säh, wõta — see mahlakannikeste kimp — olen seda kannud südame all. Jumalaga, Lumpi!“

Ütles ja kadus!

Ja mina istusin jälle selles äripäewas oma maksulehe ees, mahlakannikeste kimp käes ja nina täis kirjeldamatuid lõhnu.

Siis awasin akna ja panin sigareti põlema ja wiskasin lillekimbu suures loogas tänawale. Iga abielumees saab minust aru.

Mul pole mu elus veel ühelgi 1. aprillil sarnast õnne olnud; ma pole iial tunnud ühtki Likseweid, ei ole komponeerinud ühtki operetti, ei oska klawerit ühe sõrmegagi mängida, ja mul on kunstiga ainult sedawõrd tegemist, et kunstsõnnikut müün, ja Garda järwe ääres pole ma iial käinud.

Tahtsin nüüd ainult teada, kellega Scheherazade mu õieti ära wahetas?

Serbia wanasõnad.

Rebane on kõige targem loom ja seepärast ongi suurem jagu nahku, mis turule toodud, rebasenahad.

Kerge on sealt külast läbi minna malka kandmata, kus koeri pole.

Keda Jumal tahab karistada, sellele annab ta „üksiku tütre“ naiseks.

Eesel tahab ujuma õppida, kui tal wesi kõrwadesse ulatab.

Kui seal kõht täis, tõukab ta küna kärsaga ümber.

Mees, kes maakerast läbi kuffus.

Ameerika kirjanik Carolyn Wells'i romaan.

5

„Teie tahate minu maija jääda?“ küsis Olive.

„Jah, palun. See on tarvilik. Muidu ma seda ei teeks.“

„Noh, pea ennast hästi üleval!“ manitses Wise daame jumalaga jättes, ja Zizi naeris kelmikalt.

„Minu tuba?“ küsis ta siis Olivele weel- lewalt otša waadates. „Mina ei tee Teile waewa — mitte sugugi. Mõnt wäike toate, teate!“

„Siimapilt,“ vastas Olive lahkesti ja lah- kus toast lorraltduft tegema.

Seda kasutab proua Bail Zizile küstmuuste eestamiseks.

„Milles seisab Teile tegemus? Kas aitate herra Wise?“ küsis ta. „Jutustage mulle omelti, kuidas seda teete.“

„Istun ta juures,“ vastas Zizi.

„Istute tema juures? Mis see tähendab? Ma ei saa sellest aru —“

„Minagi ei saa sest aru,“ tähendas Zizi pead raputades. „Aga ma istun paigal, kunni herra Wise soowib, et ma räägin — temale midagi ütlen, teate. Ja seda ma siis teen.“

„Aga kust teate Teie seda siis?“

„Do!“ Zizi wäristas ennast. „Do — tean, kust tean. Ujun, must mees ütleb mulle seda!“

Proua Bail kiljatas ja wärises ka.

„Teie olete nõid!“ hüüdis ta.

„Jah, kallid ladv — nõid, wäike, waene nõid!“ hüübis Zizi ja hakkas heledasti naerma.

See naer kolas nii hõbedaselt ja külgeha- kawalt, et proua Bailgi naerma hakkas.

„Miks te kõik siis naerate?“ küsis Olive, kes parajasti tagasi tuli.

„Nad naerawad mind,“ ütles Zizi aland- likult. „Olen süüdlane ja mul on sellest kahju.“

„Tulge kaasa, Teie kena,“ ütles Olive ja wiis ta toast wälja.

Wiimaks tuli Olive jälle tagasi ja ütles naeratades:

„Niisugust olewust pole ma weel näinud. Andsin talle oma liigidal ilusa wäikse toa ja kahe minutiga oli kogu siksesead muudetud. Suured mööblid muidugi mitte, aga ühe wäikse laua ja kōk toolid seadis ta teistti, kruuwis siit ühe elektripirni wälja ja asetās ta ku- hugile mujale, kargas lauale, wõttis ühe pildi maha ja wiis ta kotta. Siis tänas ta mind ilusa toa eest ja küsis: „Wabandage, preili

Raynor, kas see rooja tuba, kust mööda tu- lime, oli Teile oma?“

„Jah, aga kust Te seda teate?“ küsisin mina, ja tema vastas: „Räägin Teile laual herra Manningi pildi seiswat!“ N isugune wäike kelm! Aga ta on armas kelm!“

11.

Ufi Rivers.

Balju uusi huwisid, mis need juhtumused kaasa tõid, andsid mulle niipalju tegemist, et ma selle waefe mehe Bellevue haigemajast, kes, „maakerast läbi kuffunud,“ peaaegu oleksin unu- stanud, kui ma temalt ei oleks saanud järgnewa firja:

„Minu armas herra Price!

Mul pole õigust Teile aega warastada, aga kui Tell mõnt minut ülearu aega oleks, siis palun Teid neid minule pühendada. Mina olen „terwena“ haigemajast wälja lastud, aga ilma wähemagi sõrmenäiteta, kes ma dieti olen. Ärstitid — et neid tont wõtaks! — tõendawad, et minu mälu mulle ühel päewal jälle täies ulatuses tagasi tuleb, aga seni pean ma ootama ja teed jooma. Kuna ma sugugi ei ole kannat- lik inimene, siis hakkan enese isikut ise kind- laks tegema. Tuleb wana tagasi, siis olen kahelordne, wõin elada kalfitelu. Ei, lobiseja ma et ole, waid filosooflik. Noh, kui Teile jutt ei olnud ainult sõnakõlks, siis tulge mind ford jälle maatama.

Teie aupakk

Ufi Rivers.

N. S. Ärstitid arwawad mind wäga täht- saks ja huwitawaks asjaks — sellest minu eesnimt.“

Ma naeratastin selle tırja üle, ja kuna see mees mulle juba algusest saadil oli meeldinud, siis sõitsin teda wiibimata waatama.

„Ei, minu jutt ei olnud mitte ainult sõna- kõlks,“ kinnitastin ma, kui tema mind wäga südamlikult teretas. „Olen rõõmuga walmis Teid aitama, niipalju kui oskan ja suudan, ja katsum Teile New Yorgis ka korterit leida. New Yorgis jooksewad kõik tõud üksteise wõidu, ja wiimast hammustamad korerad!“

„Siis nad mind ei hammusta,“ seletas Rivers ja noogutas elawal pead. „Kui ma ka just esimesena kohale et jõua — andke mulle wõimalus, ja ma ajan enda jälle püsti!“

See polnud kellegi kiitlemine ega väär-
mõte, ta oli kindel nõu. See mees oli awa-
meelne ja kõigist ta sõnadest kui o'ekust kajas
langekaelne sikhindlus.

Ta oli nüüd ülewal ja rlibes, ja ma nä-
gin, et mees ilus oli. Helepruunid juuksed olid
tal korralikult soetud, puhtaõaetud nagu kah-
watu ja kõhn, aga korrektilik. Temale oli ka
näpitsprillid antud ja need warjastid ta pilgu
dõnsust. Üllikond oli tal odaw ja nähtamasti
mitte mõõdu järel tehtud.

„Oleksin soominud paremaid asju,“ ütles
ta õlgu kehitates, „aga kuna ma laenu pidin
tegema, et üldse riided saada, siis ei tahtnud
ma suuri hüppeid teha. Üks sinsetest arstidest
on tore mees! Tema tahab minu asja edasi
uurida ja sellepärast mõtisin ta „laenu“ vastu.
Hirmus on elaw täis mees olla ilma rahata!“

„Lubage, et Teie pangapidaja olen,“ pak-
kufin ma awameelselt „Mina —“

„Ei! Mulle pole tähtis raha, waid mõima-
lus raha teenida. Jah, kui Te mulle kuidagi
saaksite tööd muretseda — siis oleksin Teile
tänuks ja jõuaksin juba edasi.“

Tema awameelne, seltsimehelik naeratus
tegi mu südame soojaks ja ma lubasin teda
jõudumõõda aidata.

„Mis kohused mõlde oma peale mõtta?“
küsisin ma.

„Kust mina seda tean!? Pean enne ennast
uurima ja eneses uinuwad talendib üles
leidma. Meid on wististi arwutumalt. Aga
ühe neist olen juba leidnudki! Oskan joonis-
tada! Balun, filmitseje neid meisterteoseid!“

Ta hoidis mulle pabertpogna mõni õsawa
joonistusega filma ette.

„Oo, wististi olite Teie oma unustatud
minewikus elukutseline joonistaja!“ „Mis
peab see olema?“

„Mitte midagi isekaralistu. Kawandid ta-
peetide ja linoleumi tarwis. Näete? See mus-
ter korralikult sünniks wäga hästi kahewärwiline
tapeedi tarwis.“

„Jah. Teil on õigus!“ hüüdsin ma imes-
tades. „Wististi olite kawanditejoonistaja!“

„Mis ma o'lin, on üks kama kõik. Kõik
oleneb sellest, mis ma nüüd oskan teha, et
majanduslikus elus koha leiaksin. Need on,
nagu näete, lumekristallide kawandid.“

„Eõh! See wiib mu tagasi lapseikta.“

„Wõib olla, et minugagi lugu sama on.
Mul on veel lumekristallide pildid raama-
tust „Neli nädalat loodusteadust.“ Kas olete
seda ka lugenud?“

„Ja kuidas veel!“ naeratafin ma. „Jsegi
kassis. Aga kas Teie mälestus siis jälle ärtab?“

„Ei! Mul on kõik niisugused üldised asjad
meeles, aga oma isiklikest asjadest pole mul
peas õige pilti. Aga — sest poie wiga! Kui-
das mõiksin enesele mõneste suurde wabrikusse
mustrijoonistaja koha saada?“

„Noh, wähenõublik Te ei ole!“ naerfin
mina. „Aga Teie mõiksite ju wäiksel alata ja
sealt kõrgele tõusta!“

„Ei, tänan! Ma ei o'le enam nii noor
kui enne — mu armsam arst oletab, et olen
umbes 30 aastat wana — plus wõi minus —
aga mulle näib, nagu oleksin kuuskümmend.“

„Mis! Kas tunnete enda tõesti olemat
nii wana?“

„Rehalikult mitte. Seep see imelik asi
ongi. Aga mul on tunne, nagu seisaks juba
fogu elu mu selktaga.“

„Muidugi! See tuleb Teie ajutisest —“

„Tean, tean. Ja ma saan sellest jagu —
ükskõik — kuidas. Kui Teie mind nüüd soo-
witate, jah, pigut minu eest wastutada tahak-
site — tean, et see liig on, aga kui Te seda
teeksite, töotan Teile, et wäga täpne olen!“

„Seda ma ujun ja tahan seda heameelega
teha. Eistan Teid ühele tutawale firmale.
On ju palju inimesi eemal Brantsusmaal —“

„Tean, oleksin heameelega kaasa läinud,
aga paraku olen ma nagu ülewaataja nime-
tawad, „defektiiv“ —“

„Soowiksin, et oleksite selle asemel detek-
tiiv,“ tähendasin ma, sest minu pea kihles
juba uutest huwidest.

„Seda minagi küll soowiksin! Olen luge-
nud sin hulga detektiivromaanid ja ei
le'a, et see lõppjärelbustemaania niisugune
hiilglaasi on.“

Nüüd ei jõudnud ma ennast enam pidada,
waid jutustasin temale kõik, mis Gatelyst ja
Benny Wisest teadsin.

Tema hakkas kibama ja ta filmid wäl-
kusid, kui ma detektiiv terawmeelsetest mär-
kustest kübarandela kohta teatafin.

„Noh, ja ta on oletused tõeks teinud?“
küsis ta.

„Weel mitte. Ta mõttis asja ju alles
praegu oma kätte ja siis ootab weel teine
ülesanne: nimelt Amory Manningit otsida!“

„Kes see on?“

„Mees, kes ära kadus. Kardetakse, et selle
juures mõni asi korras ei ole.“

„Kas ustakse, et ta Gately tappis?“

„Ei seda mitte. Aga politsei arwas, ta
warjab ennast, et preilit Raynori kaitsta —“

„Ah mis! Niisuguse tapmisega ei saa
noor neiu hakkama. Aga see näib olemat suu-
repärane asi. Soowiksin, et mõiksin jälle

minna wälja maailma ja niisugusest asjadest osa wõlta!"

"See tuleb juba kõik, wennas! Kui aga enne oma meeskust maakerast läbikukumise mõttest wabanete!"

"See pole sugugi meeskü mõte. See on selge mälestus. Sial ei unusta ma seda pikka reisi!"

"Kirjutage sellest mõni filmilugu. „Mees kes maakerast läbi kukus“ — oleks suurepärase pealkiri."

"Küüd pikate mind jälle. Parem lõpetame selle jutu. Aga mul on veel üks palwe. Kus wõiksin ma omale lühikeseks ajaks odawa toa saada?"

"Miks ainult lühikeseks ajaks?"

"Sellepärast, et warsti jälle kõrgele jõuan ja siis paremat korterit wajan. Bean Teit siis wäiteft summat paluma, herra Brice. Uskuge, selle maffan warsti tagasi."

Rääkides — ja ta rahulik kindlus otse imponeeris mulle — joonistas ta pool teaduslike oma kõrwal seiswale blokile õrnad kuuenurgelised wigurid, mille raadiused muutusid piltilusatels pargadeks ja okasteks ning täitsa kokkukõlalise kogu sünnitaksid — iga osa oma ette ja ühtlane — just kui lumekristall.

"Teie peaksite joonistama pitse," ütlesin ma. "Need kawatseid on tapeetide tarwis. Iig ilusad ja õrnad."

"Wõib olla," wastas tema ja filmitseis joonistusi.

"Kas ei olnud Teie wahest wafelõikaja enne kui —"

"Ennekui maakerast läbi kukusin? Wõib olla. Noh, kas ehitaksite mind siis homme firmale? Wõib — kui annaksite mulle soowituskirja —?"

"Kas ostate siis New Yorgis läia?"

"Ei tea. Aga mul on tume tunne, nagu oleksin lord kaud aja eest New Yorgis olnud."

"Siis lähem parem Teiega kaasa. Tulge homme minu juurde, ja kui me wabrikus o'eme läinud, siis wõime Teile kohe korteri otsida."

"Tuhat tänu! Nii siis nägemiseni homme!" wastas Rivers ja plgistas hooalt minu kätt.

Koju minnes astusin politseisse, kus politseiuulemal Martinil palju uudist oli. Rodmanit wastu oli mitmeleleiseid süüdistusi tekinud. See mees näis olewat kurjategija, aga kuidas, seda Martin mulle ei ütelnud.

"Miks ei wõta Teie seda meest siis lihtsalt finni?" küsisin ma wilmaks karsitult.

"Meil pole kindlaid tõendusi. Siamaani toetume ainult Teie seletusele, et Teie tema peaa läbi klaasakna tunnistasite selle mehe omaks, kes Gatelyga rääkinud —"

"Aga seda pole mina sugugi ütelnud!" hüüdsin ma ehmunult. "Seletasin selgesti, et ma seda wanduda ei wõi."

"Noh, aga meie usume seda, ehk me küll rewolwrit temaga ei oska ühendusse saada."

"Nii siis jõudis rewolwer Bostonist siia?"

"Jah. Scanlon tõi ta kaasa. Kuski läest enam teateid ei saanud. Oletasin ju kohe, et ta oli tõtt rääkinud. Rewolwer on meil käes ja me teame, et ta künnenda lorr korridorist Rodmani ukse ligidalt leiti. Aga see on ehtsaja ka kõik."

"Mis ütles siis Rodman selle kohta?"

"Tema salgab kõik tõendab, tema olla Gatelyt waewalt teretanud, ei olla sõidutööriista oma toas tial tarwitanud — jah, isegi mitte awanud — ja olla suure kaardi ainult sellepärast selle ette riputanud, et ta sinna hästi passis. Tema on kawal poisik. Aga küll me ta kätte saame. Küll me kõik wälja nuusime!"

"Ja Jenny? Kas see temast midagi ei tea?"

"Ei, mitte midagi. Ja see tõendab, et Rodman sõidutööriista kaudu Gately juures läib, kui ta seda üldse tegi — minu arwates käis ta seal tihti!"

"Kes wana Boyd ei ole teda tial sõidutööriista wälja tulemas näinud?"

"See ütles ei, aga wõimalik, et Rodman ta suu rahaga on sulgunud."

"Ja Jenny suu arwatamasti ka?"

"Wõimalik. On weel keegi, keda siamaani „lülilis“ nimetame ja kes selles asjas suurt, aga mõistatuslikku osa mängib. Ma ei taha weel ütelda, kuidas ma selle lüli olen leidnud, aga see tähendas asjas suurt sammu edasi."

Mina kawatsefin kohe Penny Wisele sellest lülisist teatada, aga ei ütelnud Martinile sellest midagi.

"On määratud tasu!" teatas Gubsoni rebane äkki, ärewalt tuppa tormates.

"Mille eest?" küsis ülem e'awalt.

"Teate eest, kus Amory Manning wiibib." Martin kähwas oma pöörtoolil ringi.

"Ja kelle poolt?"

"See'p see on, herra ülem! Mitte summa — seda on 5000 dollarit — aga määrata ei nimeta ennast. Kellogg ja Kellogg kuulutawad seda — kõige solidim adwokaadifirma New Yorgis. Tahan waadata, kas ma seda raha ei teeni. Minu arwates seisab Manningi kadumine Gately asjaga kuidagi ühenduses. Urwan nii. Manning nägi Rodmani — noh, wõib olla, et ta teda lastmas ei näinud — igatahes ta nägi midagi, mis Rodmani kahtlustab — ja siis toimetab Rodman ta teelt kõrwale."

„Õm, see tähendab faks taju.“ pomises ülem „ka Britani krediitselts on Gately tapja linnimõtmise eest 5000 dollarit määranud.“

„Noh, mina lähen mõlemate jahile,“ ütles Gudjon. „Üks mõte mul on! Rodmanil on suur firjetulek, millest õieti ei teata, kust see tuleb. Sellepärast võib oletada, et ta head äri teeb, mida ta — noh — ajalehes ei kuuluta. „Lüli“ on sellega ka tegemist — tema on arvatavasti abimees, kes Rodmani wait'elt aitab töötada.“

„Teie teate ju õige palju, rebane,“ naeris ülem.

Mina leidsin, et ju õige palju olin kuulnud, ja otsustasin Wisele tohe teatust anda. Enne läksin veel Nora juurde, kes sügawas mõttes istus oma kirjutusmasina ees.

Kui ma temale kõik olin jutustanud, ütles ta :

„Senny on trump. Tema teab enam kui ütleb. Minu arvates on ta ära ostetud.“

„Kuidas sunnime teda siis rääkima?“

„Pakume talle enam!“ ütles Nora ja hakkas kirjutama. „Pealegi käis proua Rusfelliin. Tahtis Teiega rääkida — oli wenna pärast meeleheitel ja usub, et ta on ära tapetud.“

„Kas t e m a taju määras?“

„Ei, faks pole tal küllalt raha. Oli lihtsalt riides. Ja ise oli veel külla minemas.“

„Teie olete eht detektiiv, Nora. Lõõste wiimaks veel Penny Wise üle!“ naeris mina.

„Õõimalik,“ vastas tema ja pani kirjutusmasina kiiresti tantfima.

12.

„Lüli.“

Järgmisel päeval päeval külastas mind Wise eelmisest lorida minu büroos, kus ma teda südamlikult teretasin ja ka tohe Noraga tutvustasin. Siis jutustasin temale, mis ma poliitiseis o'in kuulnud. Üht ja teist teadis ta sellest juba, aga tundmatu suurus, leda seal „lülits“ nimetati, huvitas teda kõige enam.

„See on see, mis meil puudus!“ hüüdis ta. „Arwastin juba, et üks niisugune peaks olemas olema.“

„Mees või naine?“ küsis Nora lühidalt, ja Wise filmitses teda kiitvalt.

„Mis L e i e arvate?“ küsis ta.

„Naine,“ vastas Nora ja noogutas peab.

„Ja, seda arwan minagi, ja see isik on faks asjas väga tähtis.“

„Aga mina ei saa sest õieti aru,“ ütlesin mina. „Mis asi seob neid?“

„Neid?“ ütles Wise tõsiselt. „Õõite ju õõgi arvata, et selle mõrjutatöö taga peab

peituma tähtis põhjus, samuti Amory Manningi kadumise taga. Mõlemad loob seisavad kahtlemata ühenduses, millega ma aga sugugi ütelda ei taha, et Manning mõrjutukas on. Ei, see „Lüli“ on tark naine, kes selle loo peategelastele väga tähtis on ja kelle me tingimata peame leidma.“

„Oli tal herra Gatelyga midagi tegemist?“ küsis Nora põnewalt.

„Ei — tea,“ oli mõtlew vastus. „Kuulge, Brice, kas mõiksite Gately büroosse minna? Ma ei taha seda politsiselt paluda, aga ei tea, kas krediitselts lubab meid —“

„Muidugi,“ vastasin mina ja läksin alla abipresidentilt selleks luba nõutama.

Ei kestnud kaua, kui ma wõtmega tagasi tulisin; siis läksime Gately ruumidesse.

Nuttu sammus Wise kolmest toast läbi. Kolmandas lülitas ta kaardi kõrwale, lastis jälle langeda, awas uise, mis lotta wiis, ja tuli siis lehttuppa tagasi. Seal istus ta suurele pööratawale toolile ja lastis filmad üle kirjutuslaua libiseda. Ma nägin, et seal midagi polnud muudetud Minult telefon ja ümberlükatud tool olid jälle üles pandud.

Wise puudutas mõnda asja ja wõttis raske, toreda kuldsulepea kätte.

„Naht emata äriteenijate kingitus,“ tähendas ta naeratades. „Teised asjad on maitsekamad.“

Wise waatas laelad läbi, kust kõik äripaberid olid wälja wõetud.

„Mis siis sin on?“ küsis ta ja wõttis paberikimbu, mida gummipael koos hoidis. Need olid mitmesugused kirjapoojad New Yorgi esimeste hotellide nimebega. Igal pöõgnal oli tembeldatud kuupäew peal.

„Need kirjad — kui neid selleks tohib nimetada — on herra Gatelyle kahtlemata üksteise järele üsikutes ümbrikutes kätte saadetud,“ tähendas Wise.

„Õõst,“ ütlesin mina. „Üks neist tuli järgmisel hommikul pärast ta surma. Aga seda siin ei ole. Kõik ta postiasjad anti ta adwokaadile edasi. Aga mis peaksid neid walged kirjad õõieti tähendada?“

„Nad ei ole walged.“

Wise tähendas gummitempliga löõbud kuupäewale.

„Jah, aga ainult kuupäewad — mis see tähendab?“

„Õõib olla mitte midagi — aga wõib olla ka palju.“

Ta filmitses pöõgnaid terawasti. Siis jatkas ta :

„Rõõgi sõnum seisab kuupäewades ja on terge tunda.“

„Noh, loen näiteks „Waldorf-Astoria 7. detsember,“ pilkasin ma. „Aga mis peab selle juures mõtlema?“

„Praegu veel mitte midagi — aga hiljem,“ pomises Wise oma uurimist jatkates. „Dhoo! mis sin on?“ küsis ta ja silmitses, mõlemaid sigaretiotsi tuhatoosis. „See daam on oma monogrammi maha jätnud. Kui lahke temast!“

„Aga Hudson ja mina ei osanud neid tähti mõistatada,“ tähendasin ma.

„Kuidas võidakse nii pime olla! Need kallid sigaretid kuuluvad ilusale daamile, kelle nimi algab tähega R ja S. wõi S ja R. Ettemaatlikult waadata, kui tahate selgusele jõuda. Kuigi nad on wähe kõrwenud, tähed on ometi tunda.“

„Edespoollest!“ hüüdis Nora. Mina näen nüüd ta.“

„Kas preili Raynor suitsetab?“ küsis Wise. „Ei usu Wähemalt pole ma seda näinud — siis on meil kübarandelaga daam.“

„Ja puudripaberiga!“ ütles Nora.

„Jah, kõik tähendab tapetu heale tuttavale, kes oma kübara peast wõttis, oma nina puuderdas ja suitsetas — ja nimelt kõik sin toas ja sel päewal, mil Gately tapeti. Sest muibugi puhastati neid ruume iga päew korralikult.“

„Wahest jättis ta ka autotähe siia,“ ütlesin mina.

„Autotähe — ?!“

„Jah, kaardi, mis wälja näeb nagu tükk juustu. Te ju tunnete neid perforeeritud auto-kaarte?“

„Tunnen, kus ta on?“

„Hudson wõttis selle kaasa, kuigi ta seda ära ei osanud seletada.“

„Seda pean nägema! Ja siis pean Jennyga rääkima — selle noore stenograafiga, kes —“

„Kas pean ta siia kutsuma?“ küsis Nora.

„Jah, palun,“ ütles Wise.

Aga mina ütlesin:

„Mina pean nüüd koju minema. Mul oli kolkurääkimine Riversiga tänaõhtu õhtupoolikuks. Tulge ka ühes, herra Wise! Nora wõib ju Jenny minu korterisse tuua. Seal wõib teda üle kuulata. Rivers tuleb alles hiljem, aga mina pean aegsasti koju olema ja teda ootama.“

Wise oli sellega rahul. Ja teel jutustasin temale Riversi loo. Ta tundis asja wastu suurt humi ja seletas:

„Tahaksin temaga saada tuttavaks Milline lugu! Kas ei ole tema wahest kadunud Manning?“

„Wõimatu,“ wastasin mina. „Need kaks lähewad üksteisest lahku nii näo kui oleku poolest. Manning on raske ja tugew, Rivers pikk ja kuwetu. Peale selle on Manning mustawerd ja täiswereline, kuna Riversil on kahwatu nägu ja heledad juuksed. Katsusin ka nende sarnadust leida, aga see on lihtsalt wõimatu!“

„Rahju,“ ütles Wise. „Pealegi küttestawad niifugused amneesialood alati — see tähendab, kui weendunud olen, et nad ehtjad on. Muibugi on see tihti kawal trikk mäluwaotust etendada.“

„Noh, seekord ei ole see mitte etendus,“ wastasin ma. „Mulle meeldib see Rivers ja ma olen wäga uudishimuline, kuidas ta asi — lõpeb.“

„Ta püüti jöest wälja?“

„Jah, üks wedurlaew püüdis ta furnult ja külmanult wälja ning ta wiibi kõige pealt furnukuuri, alles üles sulades hakkas ta elumärke awaldama. Siis aratati ta ja wiibi Bellevuesse, kus ta lugu suurt tähelepanu aratas.“

„Seda ma usun! Kas tal riideid wõi muid tundemärke ei olnud?“

„Mitte midagi — ainult paar räbalat aluspesust, mis midagi ei ütle.“

„Kust ta wälja wõeti?“

„Ei tea. Usun, furnukuuri lähedalt. See oli päewal pärast Gately tapmist, hirmsa lumetormi ajal, ja lausa ime on, et ta ainult uimane ja mitte furnud oli.“

„Oli ta uimastatud? Löögi wõi tõuke läbi?“

„Ei tea. Aga igatahes meelemärfuseta külma pärast ja peaaegu külmanud.“

„Ja ta mälu —?“

„On korralik, wälja arwatud see, et ta ei tea, kes ta on.“

„Rahlane lugu!“

(Järgneb).

Kirjatwastused:

R. G. ja N. E. — Siin. Täname saadetud mõistatuste eest. Waremud nendest awaldame „Romaan'is“. Palume ka tulewikus meile huwitawaid mõistatusi saata.

Alice Tänäwa, S. Truumann, M. Tiitso, Leo Uulmann, R. Ešop, H. Mirring.

Tartust: E. Erlsen, F. Huik, W. Sauram, Joh. Seret, K. Jakobson, Joh. Jürgenson O. Kiwi T. Kilm, Rud. Kork, Lui Krüsa, Eduard Lind, Leopold Loorberg, P. Madisson, Heldela Neufeld, A. Ötti, Hedwig Purjat, Eduard Pedajas, P. Pärts, Karl Rebane, M. Räpo, Aleks. Sabrak, Eino Saarema, A. Säärits, Johan Logenbrits, Oswald Toruke, Adalbert Tennose, Betty Tiido, Lukas, Elmar Wardi, Eduard Waldmann, Arwid Wilms, Minna Zeiger, D. Wösu.

Narwast: Espak, L. Tubi, K. Kukk, A. Prii, E. Reisberg, O. Berg.

Walgast: Hilda Ahman, Ed. Warik, El. W. Fromhold, Reilsan, Ed. Warik.

Pärnust: Lembit Lütis, Alice Rillo, A. Weltson, Hilda Kaskema, Molda Küng, Irene Jaanson. Alex. Roosmann, Joh. Jaanson, Joh. Lipp, Erich Riit, Woldemar Kalin, Helma Bester, Ellen Allik, Alfred Mängel, Georg Tomson, A. Kotkas, Karl Kurm, H. Kurm, Jüri Andrelle.

Paidest: M. Paulus, K. Grünbaum, Aleksande Roosileht, I. Grünbaum, J. Tõnisson, G. Sokmann.

Wiljandist: Eduard Pertmann, Anny Ormisson. **Wõrust:** R. Kornel, Aug. Kõrw, A. Lcesment, Ewald Tsahkna.

Petserist: R. Kangro. **Haapsalust:** W. Kimberg. **Jõgewalt:** R. Terasmägi.

Raasihult: Ulo Rimpel. **Narwa-Jõesuust:** Jürgenson. **Kuresaarest:** P. Okk, Ed.

Kuusk. Rõngust: Leonhardt Tobber. **Haugdist:** J. Pühwel. **Kabalsat:** Alide Tulmann, Karl Weske. **Killingi-Nõmmelt:** E. Grents. **Wenewerest:** Rudolf Altermann. **Pilistwerest:** A. Kulu. **Põltsamaalt:** Elmar Peep, L. Toming, Elmar Laug. **Urwastest:** E. Uldenägu. **Koongast:** Johan Soomann. **Nõmmelt:** Elwiine Weltberg, M. Heyde, B. Kašk, W. Kits. **Hiiu-Keinast:** Eduard Weel. **Türi-Allikult:** Ediht Tenso. **Pärnu-Jakobist:** M. Lewand. **Jänedast:** Alice Menning. **Kasarist:** K. Lemmergas. **Rakwerest:** L. Relwun, Oswald Zolk, Fritz Kask. **Türiilt:** Hans Wilms. **Koselt:** G. Lindwest. **Otepääst:** Koit Saar. **Porkundast:** Arthur Tehowa, **Saluagusest:** Alex. Kaal, Heinrich Lembit. **Laurast:** J. Pallo. **Kärdlast:** Helene Kuusik. **Wändrast:** P. Kreuzed. **Loodist:** August Allik. **Sindist:** Kristine Soowik, Ella Klassen, Betty Kukk. **Märjamaalt:** E. Uusmann. **Elwast:** Joh. Teder. **Mõisaküllast:** W. Lillienthal, J. Sooper, Mihkel Palu, Ella Palu, Arnold Reinhaus. **Sõndast:** Ernst Roost. **Alatskiwilt:** B. Pärnits, K. Wenter. **Aserist:** T. Weigel, O. Illipe.

Loosimisel wõitsid: 1) Jaan Lintropi — Igapäewane elu — Anni Ornisson, Wiljandist Lossi tänaw 33. 2) Joh. Aawiku — Uute sõnade sõnastik — Eino Saaremaa, Tartust, Kiwi tänaw 67 krt. 6; 3) Ed. Bornhöhe — Wiljandi mäss — Ediht Tenso, Türi-Allikult.

„Romaani talitus.“

WILJANDIS

müüwad ajakirja „ROMAANI“ üksiknumbrid ja wõtawad tellimisi wastu:

H-ra H. Leoke'se raamatukauplus,	Tartu tän. nr. 12.
„Walgus'e	Lossi tän. nr. 14.
H-ra A. Rennit'i	Tartu tän. nr. 15.
Herra J. Kalkun'i	Lossi tän.
Maakonna õpetajate liidu rmtkpl.	Lossi tän.
Raudtee raamatukapp	jaamas ja kõik ajalehe müüjad.

Sealsamas müütakse ka

„ROMAANI“ köidetud aastakäike.

Aastakäik 1922, ilukõites Mk. 700. —

„ 1923, „ „ 900. —

Ajakirja „ROMAAN“

sennised 32 romaani.

1. Ameerika naiskelm. Miriam Michelson.
2. Ameerikn nisuwäljalt. Knut Hamson.
3. Ameeriklase kihlwedu. W. Harb.
4. Anna mulle oma laps. Lenore Pany.
5. Armastuse okastee. H. Courths-Mahler.
6. Haaremi wõre tagant. Børge Janssen.
7. India hauasammas. Thea von Harbou.
8. Kaksindus. Fritz Flechtner.
9. Kollane surm. Karl Rosner.
10. Kui mina kuningas oleksin! Justin Hunthly Mc. Carthy.
11. Kukkumine Maelstromi. Edgar Allan Poe.
12. Ruldne katk. Oevre Richter-Frich.
13. Kullikisa, Sven Elvestad.
14. Laane laul. H. Courts-Mahler.
15. Linn mere all. Max Pemberton.
16. Lutsiferi surm. Oevre Richter-Frich.
17. Mees, kes maakerast läbi kukkus. Carolyn Wells.
18. Mina ütlen ei! Henriette v. Meerheimb.
19. Must täht. Sven Elvestad.
20. Niss Ipsen Bombüllist. E. G. Seeliger.
21. Pime Geronimo ja tema wend. Artur Schnitzler.
22. Punasel kaldal. Anny Wothe.
23. Raudupi perenaine. Rudolf Blaumann.
24. Russalka. Carl. A. Tavaststjerna.
25. Saare õpetaja. Wilhelm Lobsien.
26. Saladuslik külaline. Jules Verne.
27. Sinust küll ei lahku ma! H. Courths-Mahler.
28. Skudesnäsi tuletorn. K. H. Strobl.
29. Tähtedewaheline reisibüroo. Hellmuth Unger.
30. Wana kelm. Kálmán Mikszáth.
31. Wanne. Octave Feuillet.
32. Wäike-Hvammur. Einar Hjörleifsson.

Kokku 12 rahwuse kirjanikkudelt.

„ROMAAN“ pakub määratut lugemiswara, mis lialgi ei wanane.